

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra etiky, psychologie a charitativní práce

Bakalářská práce

PROBLEMATIKA ZADLUŽOVÁNÍ SOCIÁLNÍ SKUPINY SENIOŘI

Vedoucí práce: Ing. Jaroslav Šetek, Ph.D.
Autor práce: Jana Neuwirthová
Studijní obor: Sociální a charitativní práce
Forma studia: Kombinovaná
Ročník: 3.

2019

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/198 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

7. března 2019

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Ing. Jaroslavu Šetkovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH

ÚVOD	6
1 Dluhová problematika	8
1.1 Problematika zadluženosti domácností	9
1.1.1 Příčiny zadlužování	9
1.2 Finanční gramotnost	10
2 Zadlužování seniorů	11
2.1 Příjmy a ekonomická situace seniorů	12
2.2 Senioři	12
2.3 Důvody zadlužení seniorů	13
3 Následky zadlužení	14
3.1 Sociální důsledky zadlužení	15
3.2 Zdravotní důsledky	16
3.3 Ekonomické důsledky	16
3.4 Právnícké důsledky	16
4 Exekuce	17
4.1 Historický vývoj exekučního řízení	18
4.1.1 Exekuce v římském právu	18
4.1.2 České právo od středověku do počátků osvícenství	19
4.1.3 Exekuční řád z roku 1896	19
4.1.4 Vznik Československa a exekuční řád	19
4.2 Legislativa exekučního řízení	20
4.3. Exekuční příkazy	21
4.3.1 Druhy exekucí	22
4.3.2 Exekuční titul	23
5 Soudní exekutoři	24
5.1 Praktiky soudních exekutorů	24

5.2 Ochrana a obrana před soudními exekutory.....	26
6 Sociální práce se zadluženými lidmi.....	27
7 Státní organizace jako pomoc seniorům	28
8 Neziskové organizace pro pomoc seniorům	30
8.1 Občanské poradny.....	30
8.1.1 Poradna při finanční tísní	31
8.2 Občanské sdružení	31
8.2.1 Občanské sdružení SPES	31
8.2.2 Člověk v tísní	32
8.3 Program sociální integrace.....	32
8.4 Dluhové poradenství	32
8.5 Krizová intervence se seniory	33
9 Metody práce se seniory.....	33
9.1 Finanční rezerva.....	34
9.2 Zvyšování informovanosti občanů.....	35
9.3 Finanční vzdělávání	36
10 Výzkumná metoda z Domova seniorů	37
ZÁVĚR	40
Seznam použitých zdrojů.....	42
Seznam příloh	46
Přílohy.....	47
Abstrakt.....	49
Abstract.....	50

ÚVOD

Téma zadlužování, ať státu nebo jednotlivců, je velkým problémem dnešní doby. V posledních letech lidé stále více využívají různých úvěrů k pořízení krátkodobého i dlouhodobého majetku. Zadlužují se z různých důvodů, ať už je to nutnost pořízení vlastního bydlení či touha po luxusní dovolené. Příchod nových úvěrových produktů na český trh souvisí s růstem poptávky domácností po úvěrech. Domácnosti je využívají často bez zvážení možných rizik a tím se stále ve větším počtu dostávají do vážných životních situací. Ve většině případů je důvodem zadlužování uspokojování svých potřeb.

Současné politické vedení do svých předvolebních programů dává řešení problémů zadlužování občanů České republiky. Volební programy hlásají srozumitelné exekuční řízení a efektivní vymáhání povinností. Je škoda, že touto problematikou se zabývají vrcholní politici až nyní, v době, kdy tento fenomén negativně ovlivnil mnohé lidské osudy. V době mých rodičů nebyla taková možnost ani nabídka úvěrových produktů. Lidé měli jinou platební morálku a odlišný přístup k splácení poskytnutého úvěru. V minulosti byla šetrnost a spoření pokládána za ctnosti. V současnosti jsou názory a pohledy na vypůjčení peněz úplně jiné. Lidé si půjčují, zadlužují sebe i své nejbližší a vůbec si neuvědomují, jaké to může mít následky. Jednou z nejvíce ohrožených skupiny, které se bohužel zadlužování také týká, jsou senioři. Tito lidé se dostávají do dluhové pasti, mají exekuce a na jejich důchody jsou zavedeny pravidelné srážky.

Důvod volby uvedeného tématu mé bakalářské práce, je dlouhodobá práce na OSSZ (Okresní správa sociálního zabezpečení) v Benešově, kde pracuji na oddělení vymáhání pojistného a provádění exekuční srážek. Zde jsem v bezprostředním kontaktu s občany, kteří jsou „postiženi“ exekučními srážkami a mnohdy s nimi prožívám těžké životní i finanční situace. V této souvislosti navrhuji změny, které mohou přinést zásadní proměnu tohoto systému. Předně si dovoluji navrhnout legislativní úpravu, která by spočívala v ochraně dlužníků před věřiteli. Což považuji za nejdůležitější a prvotní záležitost.

V mé práci je preferována aplikace metody analýzy zadlužování seniorů a následně komparace skutečností, které přivádí seniory v Domově seniorů do stavu zadlužování, a tedy následných obávaných exekucí.

„Pojem exekuce se stal v posledních letech skutečným fenoménem. Kdo již obdržel exekuční příkaz, děsí se, jak tato událost postihne jeho život, a kdo jej neobdržel, má až na výjimky obavy, že se tak možná stane.“¹

Cílem mé práce je přiblížit exekuční problematiku v České republice se zaměřením na seniory. Ráda bych svou práci navrhla určitou cestu a pomoc zorientovat se v exekuční problematice, objasnit základní používané pojmy.

Jednou z citlivých oblastí zadlužování je zadlužování seniorů. Této problematice bych se ve své práci chtěla věnovat detailněji. Proto bych se ráda zaměřila na otázky finanční gramotnosti seniorů a možnosti jejich vzdělávání, ale převážně prevenci a dluhovému poradenství. Pomoc, která se nabízí prostřednictvím sociální práce, je poskytována v rámci jednotlivých poskytovatelů sociálních služeb.

V současné době je práce sociálního pracovníka propojena se všemi oblastmi sociální problematiky. Od různých typů závislosti, nezaměstnanosti, bezdomovectví až po hmotnou nouzi a rozpady rodin. Sociální pracovník, nejen v domově seniorů se setkává v celé šíři s různými sociálními problémy, také tedy s problematikou zadluženosti. Vzniklou nepříznivou finanční situací dlužníků napomáhají řešit pracovníci sociálních odborů a neziskových organizací.

Další část mé práce bude vycházet ze skutečných příběhů z Domova pro seniory v Benešově. Tento domov jsem začala navštěvovat na základě požadované praxe v prvním ročníku kombinovaného studia a v současné době docházím do Domova pro seniory, již jako dobrovolník. Zvolila jsem jako výzkumnou metodu dotazování sociálních pracovníků v domově, za účelem získání příběhů zadlužených seniorů a srovnáním s teorií zadlužování. Dále zanalyzuji nabízené možnosti poskytnutí nabízených služeb k odvrácení zadlužování seniorů a nabízenou prevenci v rámci domova.

Odborné názvy používané v bakalářské práci jsou obsaženy v příloze I.

¹ JEŽEK, M. *Jak vyzrát na exekuce*, s. 7.

1 Dluhová problematika

Problematika zadluženosti lidí a její vztah k sociálnímu poradenství je základním tématem mé bakalářské práce. Tato kapitola představí a pokusí se definovat pojem zadlužování v obecné rovině. V jednotlivých podkapitolách se budu věnovat příčinám a důvodům zadlužování českých domácností.

Zadlužování domácností musí být bezpečné a zodpovědné. Prvotně by se měly co nejvíce snížit negativní potencionální příčiny zadlužování se, které dostávají domácnost do finančních problémů, které mohou být například ztráta zaměstnání, nemoc, smrt, rozvod, mimořádné výdaje. Stát by měl nastavit „mantinely“ a systém kontrol pro poskytovatele půjček a úvěrů, dále by měl postihovat nepoctivé praktiky a trestné činy, způsobené v souvislosti s poskytováním peněz a nastavit systému státní sociální podpory, tak aby bylo výhodnější pracovat legálně, i když občan musí splácet své závazky. Tyto závazky pak splácí buď dobrovolně, nebo prostřednictvím exekuce. Zásada, která je často používána, že znalost zákona neomlouvá, je důležitá pro dlužníka, který by měl znát svá práva a povinnosti a měl by být finančně gramotný. Dle statistik se ukazuje, že se snižujícím se vzděláním a sociálním postavením obyvatel roste zadluženost obyvatel.²

„Peníze jsou dobrým sluhou, pokud s nimi umí člověk zacházet a používá je s rozumem, ale dluhy, které nemá člověk pod kontrolou, jsou pak zlým pánem.“³

Dluhová problematika je aktuálním problémem současné společnosti. Danou oblast řeší sociální práce, která je poskytována v rámci sociálních služeb jednotlivcům, skupinám a i komunitám. Sociální poradenství dělíme na základní sociální poradenství a odborné sociální poradenství. Základní sociální poradenství se orientuje na poskytnutí informací, které lidem pomohou při výběru sociální služby a další formy pomoci, jako jsou práva a povinnosti občanů. Odborné sociální poradenství se orientuje na potřeby specifického okruhu lidí. Činnost je zaměřena na zprostředkování, obnovení a upevnění kontaktu s přirozeným společenským prostředím.⁴

² Srov. BESEDOVÁ, M. *Metodika Vytváření sítí dluhového poradenství*, s. 10.

³ Tamtéž, s. 10.

⁴ Srov. PROCHÁZKA, R.; ŠMAHAJ, J.; KOLAŘÍK, M. a kol. *Teorie a praxe poradenské psychologie*, s. 24.

1.1 Problematika zadluženosti domácností

Tato kapitola se zaměří na oblast, kde se nejvíce domácnosti zadlužují, a že zadlužování se netýká jen lidí s nízkým příjmem. V současné společnosti se toto téma dotýká velké části domácností. Vzniklou situaci řeší domácnosti rozdílným způsobem a každá domácnost má jiný pohled na vzniklé okolnosti. Z velké části tyto okolnosti ovlivňují hlediska ekonomická, sociální, ale i emociální dané domácnosti.

Zadluženost je ekonomický pojem, který označuje skutečnost, že pro financování svých aktivit je používán cizí kapitál. Můžeme také tento pojem nazvat finanční závislostí nebo vztah mezi cizími a vlastními zdroji financování svých potřeb.⁵

Podle poslední statistiky ČTK, dluhy tuzemských domácností stoupají od roku 2016. Od té doby narostly o více než čtvrt bilionu korun. Největší část z celkového objemu peněz, které domácnosti dluží, připadá podle ČNB na úvěry na bydlení, převážně na hypotéky. Zadlužování se netýká jen domácností, ale i firem. Tento vývoj zadlužení ve srovnání s dluhem domácností v posledních letech kolísá. Od loňského září dluhy firem vytrvale klesají.⁶

Zadlužování či exekuce se netýkají jen lidí na pokraji společnosti. Do exekuce se dostávají lidé, kteří si nemysleli, že se jim může něco takového stát. Příčinou jsou často nečekané tragické rodinné události, nemoc, úraz, nebo ztráta partnera.

1.1.1 Příčiny zadlužování

V této části své práce, bych se chtěla zamyslet na důvody, které nutí domácnosti se zadlužit a tím na sebe i případně uvalit exekuce.

Nejčastějším důvodem pro zadlužení není řešení praktické záležitosti, ale splnění nějakého snu. Jedná se o snahu zvýšení životní úrovně a sociálního statusu. Je jedno, jestli je to sen o lepším vybavení domácnosti anebo dovolené na dluh. Všechny tyto případy jsou stejné a mají společné to, že hlavním důvodem je odlišit se od okolí. Vždy se ale narazí na tvrdou realitu zjištěním, že zvýšení životní úrovně se musí z něčeho

⁵ Srov. ČTK České noviny. *Zadlužení českých domácností* [online]. 2018 [cit. 11. listopadu 2018]. Dostupné na [www <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/zadluzeni-ceskych-domacnosti-v-cervenci-stouplo-na-1-599-bilionu/1657869 >](https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/zadluzeni-ceskych-domacnosti-v-cervenci-stouplo-na-1-599-bilionu/1657869).

⁶ Tamtéž.

zaplatit. Cestou ven z dluhového kolotoče není odřikání, ale počítání, jestli danou věc si můžeme pořídit.⁷

Dalším důvodem zadlužování domácností je nabídka řady nových finančních produktů spojených s reklamou. Cílená reklama přesvědčí spotřebitele k nákupu určitého zboží. Některé společnosti jsou značně neseriózní a nabízejí půjčky na vysoký úrok. Spolu s malou finanční gramotností, určitou naivitou některých lidí, pak dochází k podpisu nevýhodných smluv s následkem nesplacení půjček a s rizikem vzniku dluhu.⁸

Při hledání viníka zadlužování domácností zjišťujeme, že to jsou jak dlužníci, které představují domácnosti, tak věřitelé jako například banky. Chyba není jen na straně domácností. Úvěr je záležitost dvou stran. Domácnosti podléhají agresivní reklamě bank a jejich věřitelů, kteří mají velký podíl na současné situaci domácností. Kdyby neposkytovali úvěry předluženým domácnostem, tak ty by se neocitly ve špatné ekonomické situaci. Proto existuje instituce právní institut oddlužení, který v České republice upravuje zákon č. 182/2006 Sb. Tento zákon je účinný od 1. ledna 2008. Tento institut má sloužit jako pomoc dlužníkovi mimo exekuční režim. Jedná se jeden ze způsobů, jak řešit dluh domácností.⁹

1.2 Finanční gramotnost

Finanční gramotnost je znalost nebo schopnost správně zacházet s financemi v běžném životě. Neexistuje přesná metoda, nebo definice, která by určovala, kdo je, nebo není finančně gramotný. Každý člověk má svou míru finanční gramotnosti.

V předcházející kapitole jsem se snažila přiblížit pojem zadlužování, který nepříznivě zatěžuje rozpočet domácností. Finanční gramotnost úzce souvisí se zadlužováním. Je na zvážení každého z nás, zda si to, či ono musíme i za cenu zadlužení pořídit. Zda jsme schopni si propočítat rodinné finance, jestli tato investice je, nebo není pro domácnost zatěžující.

„Nulová finanční gramotnost je důvodem, proč si lidé bezhlavě sjednávají půjčky na cokoliv, a hlavně bez rozmyslu. Dlužníci si nedokáží spočítat úrok, splátku natož si

⁷ Srov. JANDA, J. *Jak žít šťastně na dluh*, s. 125.

⁸ PALÍŠKOVÁ, M. Jak předejít dluhové pasti? In *Finanční gramotnost jako prevence předlužení občana* Vysoké školy ekonomické v Praze [CD-ROM]. Praha: Oeconomica, 2010.

⁹ Srov. JÍLEK, J. *Finanční trhy a investování*, s. 553-554.

pak představit, jak dlouho budou úvěr splácet. Neexistence porozumění fungování úvěrů a jejich následná aplikace do života každého dlužníka znamená nebezpečí.“¹⁰

Finančně gramotný člověk by se měl umět orientovat ve finančních produktech, měl by umět nakládat s peněžními prostředky tak, aby zabezpečil sebe a rodinu ve společné domácnosti. Takový člověk by měl být schopen vytvořit rozpočet a měl by rozumět základním finančním pojmům. Jedná se správné rozhodování o penězích, jako například neutráct, mít přehled o svých výdajích a příjmech. Jsou situace, které nelze předpokládat, ale včasnou prevencí se následky dají zmírnit. Proto je důležité pravidelně spořit peníze stranou a znát základní produkty finančního trhu. Jedná se o plánování vlastního rozpočtu.¹¹

2 Zadlužování seniorů

Ve své práci se snažím přiblížit a definovat zadlužování jak domácností, tak i seniorů. V předcházející části jsem definovala obecně pojem zadlužování domácností a nyní bych ráda svou práci zaměřila na cílovou skupinu, seniory a na jejich zadlužování. Zaměřím se na definování skupiny a na samostatné příčiny, které jsou specifické pro zadlužování seniorů. Důležité jsou také důsledky, které jsou způsobené zadlužováním a které popisují v podkapitolách této části mé práce.

Velkou skupinou po zadlužování domácností jsou senioři. Tato skupina je velmi citlivá a snadno zneužívána. Senioři jsou specifickou skupinou. Mnoho z nich má se svými dluhy problém a dostává se do fáze předlužení, když již nejsou schopni hradit své závazky. V takovém případě nastupuje exekuce, která je uvalena na starobní důchod. Velký vliv na zadlužování seniorů má snížená schopnost orientace v nabídce finančních služeb a podcenění rizika nemožnosti splácet. Podle posledních čísel udávaných ČSSZ (Česká správa sociálního zabezpečení) dochází k nárůstu počtu exekucí na důchodech.¹²

V případě, že osoba má více věřitelů a veškeré splatné závazky jsou vyšší než hodnota majetku, tak tato situace se nazývá předlužení.¹³

¹⁰ JANDA, J. *Jak žít šťastně na dluh*, s. 126.

¹¹ Srov. JANDA, J. *Jak žít šťastně na dluh*, s. 126-127.

¹² Srov. ČSSZ *Tiskové zprávy 2016* [online]. ČSSZ, 25. 11. 2016 [cit. 15. listopadu 2018]. Dostupné na [www: <https://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/media/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2016/>](https://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/media/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2016/).

¹³ Srov. JANDA, J. *Jak žít šťastně na dluh*, s. 135.

2.1 Příjmy a ekonomická situace seniorů

Ekonomickou situaci ve společnosti a politiku státu nejcitlivěji odráží skupina seniorů. Ve 20. století se snažily vyspělé společnosti zvyšovat kvalitu života ve stáří a seniory ekonomicky a zdravotně zajistit. Díky tomu došlo ke zlepšování zdravotního a sociálního systému pravidelným odváděním mzdy od počátku ekonomické aktivity člověka až po jeho odchod do důchodu. S každou další generací bylo zajištění kvalitnější a na základě toho společnost očekávala, že tomu tak bude i nadále. Zavedené změny ve zdravotním či důchodovém systému se nejvíce dotýkají seniorů. Senioři jsou skupinou, která nejcitlivěji vnímá důsledky ekonomických procesů probíhajících ve společnosti. Poslední dobou jsou změny v rozporu s očekáváním populace o zajištění stáří. Ekonomiku seniorů také mění deregulace nájemného a platby ve zdravotnictví. Hlavní kritéria, která ovlivňují ekonomickou situaci seniora jsou zaměstnanost a příjem ze zaměstnání, případně souběh s důchodem, zda důchodce žije sám, či jsou v domácnosti dva na nezbytné výdaje. Dále výrazně ovlivňuje ekonomickou situaci seniora, zda bydlí ve vlastním bytě, a jaký je jeho zdravotní stav, z něhož vyplývají náklady na léky a léčení.¹⁴

2.2 Senioři

Kapitola představí seniory, proces stárnutí s odchodem do důchodu a jaké změny zaznamenávají senioři při odchodu do důchodu.

Definování staršího člověka je velmi variabilní a musí se zohledňovat z více hledisek. Jedná se převážně o pokles výkonnosti v jedné oblasti, avšak nárůst schopností v jiné oblasti.

Velké rozdíly ve stejné věkové skupině ovlivňuje zdravotní stav seniorů.

Dalším důležitým aspektem definování staršího člověka je jeho společenský status. Jedná se o to, jak ho vnímá a označuje okolí. Hranice lidského věku je ovlivňována přístupy přírodních a společenských věd. Na začátku 19. století byl čtyřicátník považován za staršího člověka. Dnes se tato pomyslná hranice posouvá směrem nahoru. Stárnutí je proces, který je charakterizován strukturálními a funkčními změnami organismu a také poklesem schopností a výkonnosti jedince.¹⁵

¹⁴ Srov. SAK, P.; KOLESÁROVÁ, K. *Sociologie stáří a seniorů*, s. 139-140.

¹⁵ Srov. HROZENSKÁ, M.; DVORÁČKOVÁ, D. *Sociální péče o seniory*, s. 12.

Odchod do důchodu má i pozitivní důsledky. Patří k nim prostor k oddechu, spánku a péči o sebe sama. Odchod dává prostor k novým aktivitám, různým zálibám a na příklad i k uskutečňování vysněných rekreačních činností. Je možné brát odchod do důchodu jako období, kdy může starší člověk trávit volný čas, tak jak si to přeje. Samozřejmě důležitou podmínkou k uskutečnění svých snů je zdraví a příležitost k práci.¹⁶

Ze sociologicko-ekonomického hlediska stárnutí populace a snižování porodnosti způsobuje nedostatečné naplnění pojistných fondů a zároveň zvýšené požadavky na výplaty důchodu. Na základě tohoto poznatku je velmi aktuální otázka zajištění zdravotní péče straším občanům, neboť převážně půjde o dlouhodobou péči.¹⁷

Nejdůležitějšími změnami ve stáří jsou sociální změny, které výrazně ovlivní život staršího člověka. Jedná se o odchod do důchodu, změna životního stylu, možné stěhování, ztráta blízkých lidí a tím tedy osamělost a v neposlední řadě finanční problémy.¹⁸

Opakem odchodu do důchodu, může být pracující senior, který má dovednosti, znalosti, které jsou důsledkem jeho pracovních a životních zkušeností. Každý senior disponuje jinými pracovními vlastnostmi, které nejsou rozloženy plošně, ale individuálně podle své osobní, životní dráhy, vzdělání a inteligence. Podle personalistů vybraných firem mají senioři specifické přednosti. Hlavní předností jsou jejich zkušenosti prožitím života a dlouhou profesní dráhou. Další předností seniorů dle personalistů je loajalita k organizaci, respekt a stabilita. Organizace se domnívají, že senioři jsou nositeli specifických nezastupitelných hodnot. Především jde o zkušenosti a znalosti.¹⁹

2.3 Důvody zadlužení seniorů

V předcházející kapitole jsem představila seniory a jejich odchod do důchodu. S odchodem do důchodu se hodně mění finanční možnosti seniorů. Někteří tuto skutečnost zvládají a již během předcházejících let před důchodem pravidelně spoří. Bohužel jsou i tací senioři, kteří nezvládají přechod do důchodu a dostávají se do zadluženosti.

¹⁶ Srov. HROZENSKÁ, M.; DVORÁČKOVÁ, D. *Sociální péče o seniory*, s. 44.

¹⁷ Tamtéž, s. 19.

¹⁸ Tamtéž, s. 31.

¹⁹ Srov. SAK, P.; KOLESÁROVÁ, K. *Sociologie stáří a seniorů*, s. 133.

Nejčastějším důvodem zadlužení seniorů je, že nedokáží splácet své dluhy z produktivního života. V té době pobírali plat, ze kterého dokázali financovat, jak životní náklady, tak splatit splátky. S nástupem do důchodu jim finance oproti předchozím příjmům výrazně klesly a náhle se dostávají do finančních potíží. Druhým častým důvodem, proč roste počet exekucí na důchody, je, že, penzisté se zadlužují kvůli svým potomkům, kteří nesplácí své závazky. Další možností jsou předváděcí akce, na kterých prodejci nabízejí zboží na spotřebitelské úvěry, které opět neúměrně zatíží lidi v důchodovém věku. Cena mnohdy převyšuje finanční možnosti osob pobírající starobní důchod. Dluhy často vznikají také při nákupu dovolené nebo v důsledku nákupu zboží od agresivních obchodníků, kteří se přímo „vecpou“ do bytů a nutí k nákupu zboží. Stejně tak jsou nebezpeční i pouliční prodejci.²⁰

Tíha dluhů na starší generace negativně doléhá. Množí se o tom údaje z linky důvěry Senior Telefon Života 90. Příčinou jsou špatné finanční situace a bohužel se objevují i případy ekonomického týrání ze strany rodiny. Situace dluhů je pro seniory velmi náročná, a hlavně na psychiku jedince. Pomoci může nejen rozhovor s blízkými, ale i dluhové poradenství v rámci Občanských poraden. Příkladem je služba „Senior Telefon Života“ (90 800 155 155), která slouží jako telefonická krizová pomoc pro seniory a seniorky. Slouží 24 hodin denně a poskytuje prostor pro hovory o tématech, které volající tíží a s nimiž si neví rady.²¹

3 Následky zadlužení

V případě půjčení peněz vznikne dluh a ten kdo si peníze půjčil, se stává dlužníkem a je zadlužen. Dluh se stává závazkem a je povinnost půjčené peníze vrátit. Věřitel, ten, kdo peníze půjčil, má u dlužníka pohledávku a právo na vrácení půjčených peněz.²²

²⁰ Srov. JANDA, J. *Jak žít šťastně na dluh*, s. 153.

²¹ ČTK České noviny. *Zadlužení českých domácností* [online]. 2018 [cit. 11. listopadu 2018]. Dostupné na [www: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/zadluzeni-ceskych-domacnosti-v-cervenci-stouplo-na-1-599-bilionu/1657869>](https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/zadluzeni-ceskych-domacnosti-v-cervenci-stouplo-na-1-599-bilionu/1657869).

²² Srov. Ministerstvo financí Česká republika, *Zadlužení a předlužení* [online]. Praha: MFČR, 30. 4. 2014, posl. aktualizace 12. 2. 2018 [cit. 11. listopadu 2018]. Dostupné na [www: <https://www.psfv.cz/cs/rodinne-finance/zadluzeni-a-predluzeni>](https://www.psfv.cz/cs/rodinne-finance/zadluzeni-a-predluzeni).

V této kapitole se budu podrobněji zabývat zadlužením jak domácností, tak i z obecné roviny se všemi jejími důsledky. Tyto důsledky mohou být sociální, zdravotní, ekonomické a právní.

S příchodem nového tisíciletí se domácnosti staly pro banky obrovským úvěrovým potenciálem. Dříve byla zadluženost nepatrná, služby banky byly využívány pouze v omezené míře. Samotné půjčky byly nástrojem limitovaným a využívaly se jen výjimečně. V současné době se převážně preferuje okamžitá spotřeba před úsporami. Banky zareagovaly zpestřením nabídky úvěrových produktů. Tím byl odstartován soudobý fenomén financování potřeb z cizích finančních prostředků.²³

V posledních letech přibývá patologických domácností, které přecení své finanční síly a v důsledku nepříznivých životních událostí a také neuváženého úvěrování, špatnou orientací na finančním trhu, se dostanou do platební neschopnosti či dokonce do předlužení. Dluhy pak mnohonásobně převyšují celkovou hodnotu majetku a situace často vrcholí nařízením exekuce. Předlužení se netýká pouze sociálně slabší vrstvy společnosti. Navzdory tomu touha po splněných přáních často vítězí a zadluženost domácností stále narůstá.²⁴

3.1 Sociální důsledky zadlužení

Zadlužení jedince nebo domácnosti zhoršuje vztahy s rodinou a s nejbližším okolím. Plnění povinností vůči věřiteli vede k poklesu životní úrovně rodiny, což může vést ke ztrátě sociálních kontaktů blízkého okolí a sociálnímu vyloučení.²⁵

Sociálně vyloučený jedinec nenachází smysl života a narůstá tím nebezpečí vzniku sociálně patologických jevů. Danou situaci může řešit zvýšenou konzumací alkoholu, drobnými krádežemi nebo hraním a sázením s vidinou snadného získání financí. Tyto jevy mohou být příčinou nezdravého zadlužování, ale mohou být i následkem zadluženosti nebo předluženosti.²⁶

²³ Srov. Bankovníctví. *Zadlužování českých domácností (2003-2014)* [online]. 11. 10. 2016 [cit. 15. září 2018]. Dostupné na [www <http://bankovnictvionline.cz/neprehlednete/zadluzovani-ceskych-domacnosti-2003-2014>](http://bankovnictvionline.cz/neprehlednete/zadluzovani-ceskych-domacnosti-2003-2014).

²⁴ Tamtéž.

²⁵ Srov. VRBKOVÁ, L. *Už nikdy dlužníkem*, s. 96.

²⁶ Srov. MAŠATOVÁ, K. *Dluhy a finanční problémy* [online]. 2016 [cit. 15. září 2018]. Dostupné na [www:<http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/tiziva-socialni-situace/dluhy-a-financni-problemy.shtml>](http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/tiziva-socialni-situace/dluhy-a-financni-problemy.shtml).

Dluhová propast může být důvodem rozpadu vztahu či vede k rozvodu. V situaci například, kdy jeden z partnerů nezvládá hradit své závazky a tají tento stav před druhým. Bojí se reakce partnera, odmítnutí nebo opuštění. Toto jednání spíše komplikuje důvěru mezi partnery a tím se vytrácí důvěra mezi partnery.²⁷

3.2 Zdravotní důsledky

Problematika zadlužení je náročnou životní situací, která ovlivňuje člověka po psychické stránce. Jedná se náročnou a zátěžovou životní situací, kterou každý jedinec zvládá odlišným způsobem. Může dojít k psychickému strádání, které přináší nové příležitosti a komplikace. Zvládání a řešení vlastních problémů je dáno získanou odolností našeho nervového systému vůči zátěžím a je ovlivněno výchovnými vlivy.²⁸

3.3 Ekonomické důsledky

Čerpání úvěrů nebo půjček má velký vliv na vlastní úspory. Velká část příjmů je poukazována na splácení dluhu. Důsledky zadlužování mohou vést k ekonomickému konci dlužníka nebo až k chudobě. Chudoba může přivést člověka až na okraj společnosti, kdy jedinec pociťuje stud a ponížení, neschopnost plnit základní společenská pravidla.²⁹

„Chudobu lze obvykle chápat jako stav, kdy jedinci nejsou schopni uspokojovat vlastní základní potřeby v takovém rozsahu, který je pro danou společnost uznáván jako minimální či nezbytně potřebný. Jedná se o situaci, kdy nedostatečné hmotné prostředky nelze zvýšit na potřebnou úroveň. Chudoba je propojena s hmotnou nouzí, a materiální deprivací a často spojována s dalšími sociálními, bytovými, sídelními deprivacemi.“³⁰

3.4 Právníkové důsledky

Jedinec, který neplní své finanční závazky se dostává do situace, kdy je proti němu zahájen vymáhací proces. Věřitel se snaží vymoci svou pohledávku zpět. První fází je upozornění dlužníka o vzniklé pohledávce a o jejím termínu splatnosti. Pokud pohledávka není uhrazena postupuje do dalšího procesu, předáním případu advokátní společnosti, která vymáhá pohledávku soudním procesem. Poslední fází uspokojení

²⁷ Srov. MAŠATOVÁ, K. *Dluhy a finanční problémy* [online]. 2016 [cit. 15. září 2018]. Dostupné na [www: <http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/tiziva-socialni-situace/dluhy-a-financi-problemy.shtml>](http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/tiziva-socialni-situace/dluhy-a-financi-problemy.shtml).

²⁸ Srov. KUTÍNOVÁ, Z. *Náročná životní situace a jejich řešení: metodická příručka*, s. 1,3.

²⁹ Srov. KREBS, V. a kol., (2005). *Sociální politika*. Praha: ASPI, a.s., s. 107.

³⁰ KREBS, V. a kol., (2005). *Sociální politika*. Praha: ASPI, a.s., s. 107.

pohledávky věřitele je zaslání pravomocného exekučního titulu, tedy podání exekuce v exekučním řízení.³¹

4 Exekuce

„Exekuce je nástroj, kterým se věřitel může domoci svého nároku, zejména peněžitého. Může ji pak provádět hned několik subjektů – soud, soudní exekutor, ale i obecní či krajský úřad nebo finanční úřad.“³²

Vymáhání peněžitého dluhu je hlavním smyslem exekuce. Vymáhání probíhá prostřednictvím soudu, soudního exekutora, obecního a krajského soudu a finančního úřadu. Před zahájením exekuce proběhnou dvě soudní řízení. V prvním řízení soud zkoumá, zda dluh je skutečný, a stanovuje dlužníkovi dobu na jeho uhrazení. Druhé řízení oslovuje věřitele, který se na soud obrací v okamžiku, kdy dlužník nehradí vzniklý dluh. Exekutor může vykonávat pouze na základě nařízení soudu. Jestliže dlužník nehradí vzniklý dluh, je pouze na věřiteli, jestli se obrátí na soud s požadavkem na exekuci. Věřitel žádá příslušný soud o vydání platebního rozkazu, který předá exekutorovi. Jedná se o tzv. exekuční návrh.³³

Exekuční návrh se podává k rukám soudního exekutora, kterého si volí oprávněný. Soudní exekutoři jsou jmenováni pro jednotlivé soudní obvody, ale mohou vykonávat svou činnost po celé České republice. Neovlivňuje to ani místo pobytu dlužníka ani soud, který vydal pravomocné rozhodnutí. Exekuční návrh musí obsahovat vymezení exekučního titulu, celkovou pohledávku, která zahrnuje jistinu, požadované úroky z prodlení, náhradu nákladů nalézacího řízení, byla-li přiznána, náhradu nákladů exekučního řízení a nákladů exekuce.³⁴

Základní schéma průběhu exekuce – příloha č. II.

Vývoj počtu nařízených exekucí v letech 2003–2006 byl v meziročních přírůstcích počtu nařízených exekucí velmi proměnlivý. V roce 2004 se počet nařízených exekucí zvýšil, ale největší nárůst zahájených exekucí přinesl rok 2005, kdy nárůst činil 53 procent. Počet nařízených exekucí nelze srovnávat s počtem dlužníků, neboť na počátku nového století

³¹ Srov. NĚMEC, J. *Život na dluh si žádá vymahače*, č. 11, s. 5-9.

³² JEŽEK, M. *Jak vyzrát na exekuce*, s. 11.

³³ Srov. JANDA, J. *Jak žít šťastně na dluh*, s. 144.

³⁴ Srov. DOLEČEK, M. BusinessInfo, Oficiální portál pro podnikání a export, *Základy exekučního řízení* [online] 26. 10. 2016 [cit. 18. října 2018]. Dostupné na [www:<https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/zaklady-exekucniho-rizeni-83572.html>](https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/zaklady-exekucniho-rizeni-83572.html).

se objevovali občané, proti kterým bylo vedeno více exekučních řízení současně. Problém předluženosti osob nabírá na intenzitě v posledním období. Řada dlužníků se stala permanentním dlužníkem, který se dostává do dluhové pasti. Na základě údajů České exekutorské komory je až 50 % nově nařízených exekucí uvaleno na dlužníky s 10 a více exekucemi, a naopak rapidně ubývá dlužníků s 1–3 exekucemi. Z vývoje počtu nařízených exekucí vyplývá, že počet nařízených exekucí závisí více na ekonomickém prostředí a hospodářských událostech než na růstu celkového dluhu domácnosti.³⁵

4.1 Historický vývoj exekučního řízení

Vždy existoval nástroj k vynucení dobrovolně nesplněných soudních a jiných úředních rozhodnutí. Vykonavatel nebo úřední osoba takových rozhodnutí se vždy nenazývala titulem soudní exekutor. Dá se říci, že soudní exekutor má stejně dlouhou tradici jako soudce, advokát či notář, rozdíl je jen v tom, jak dlouho tuto profesi vykonává jako příslušník svobodného povolání. Výkon exekuční činnosti patří v současné době na seznam svobodných povolání, do kategorie výdělečné činnosti na základě živnostenského zákona.

Výkon exekuční činnosti neměl vždy současnou podobu, kdy tato činnost je realizována soudním exekutorem a výkon této činnosti je klasifikován jako svobodné povolání. Stávající úprava datuje svou činnost až od roku 2001, do té doby byl nucený výkon rozhodnutí v novodobé historii součástí státní moci a byl realizován příslušným soudem.³⁶

4.1.1 Exekuce v římském právu

Na základě územního rozmachu, hospodářského i ústavního vývoje římského státu, nastupuje modernější proces, řízení formulové. V tomto období ustupuje personální charakter exekuce, který není zaměřen přímo proti osobě dlužníka, ale působí na něj nepřímě. Přes jeho příbuzné, známé, nebo dokonce obchodní partnery. Objevuje se začátek samostatného exekučního příkazu, a to v podobě žaloby. Ta měla vést ke splnění povinnosti uložené rozsudkem, aby bylo zajištěno poskytnutím záruky. Další

³⁵ Srov. BANKOVNICTVÍ. *Zadlužování českých domácností (2003-2014)* [online]. 11. 10. 2016 [cit. 15. září 2018]. Dostupné na [www: <http://bankovnictvionline.cz/neprehlednete/zadluzovani-ceskych-domacnosti-2003-2014>](http://bankovnictvionline.cz/neprehlednete/zadluzovani-ceskych-domacnosti-2003-2014).

³⁶ Srov. Historický vývoj exekučního řízení a soudního exekutora v českých zemích a Československu do roku 1963 [online], Kapitola 1, [cit. 6. září 2018]. Dostupné na [www:<http://file:///C:/Users/uzivatel/Downloads/soudni_exekuce_ukazka.pdf >](http://file:///C:/Users/uzivatel/Downloads/soudni_exekuce_ukazka.pdf).

důležitá zásada exekučního řízení, vzniká v římském exekučním právu. Jednalo se o zásadu poměrnosti uspokojování pohledávek. Tato zásada se uplatňovala v případě, že se na věřitele nedostával majetek dlužní, uspokojovaly se pohledávky zásadně poměrně. V Římském právu byla dána bezplatnost funkce státního úředníka. Prétor, jeden z nejvyšších římských úředníků nahrazoval neexistenci institutu římského práva. Byl volen lidovým shromážděním a jeho výkon na úřadu byl omezen na jeden rok. Tito úředníci nedostávali plat, neboť výkon úřadu dosazoval kandidáty, kteří byli dostatečně zámožní.

4.1.2 České právo od středověku do počátků osvícenství

Exekuční proces ve středověkém soudním řízení zaznamenal existenci práva zemského a řízení před soudy zemskými a městskými. Nalézací řízení před zemskými soudy, tak před soudy jednotlivých svobodných měst vedlo k vydání rozsudku. Věřitel se mohl opřít o svůj nárok a prosadit jej v případě, že dlužník nesplnil svůj závazek ani donucením čili exekucí. Městské exekuční právo bylo oproti zemskému právu efektivnější a rychlejší s kratšími lhůtami. Samostatný rozsudek byl pokládán za výzvu dlužníkovi, aby splnil, k čemu byl odsouzen, a nebylo třeba zahajovat exekuční řízení tak formálně jako v zemském právu za pomoci upomínacího řízení a žádostí o úmluvu. U obou způsobů exekuce podle práva zemského i městského, platilo, že se jednalo o výkon státní moci zaštitěný státními úředníky. Ti byli placeni podle povahy své funkce. V městské správě byly zdrojem příjmů rychtáře a purkmistra příjmy z různých dávek, poplatků a pokut.³⁷

4.1.3 Exekuční řád z roku 1896

Vzhledem k zdlouhavému exekučnímu řízení byly snahy o vytvoření nového exekučního řádu. Hlavní byl požadavek na důsledné oddělení nalézacího a exekuční řízení, které se dne 27. května 1896 zavedlo novým exekučním zákonem č. 78/1869 a zákonem 79/1896 o řízení exekučním a zjišťovacím.³⁸

4.1.4 Vznik Československa a exekuční řád

Vznik Československa v roce 1918 byl doprovázen vznikem zákona č. 11/1918 Sb., jež pro území České země, Slovenska a podkarpatské Rusi převzal rakouský a uherský

³⁷ Srov. Historický vývoj exekučního řízení a soudního exekutora v českých zemích a Československu do roku 1963 [online], Kapitola 1, [cit. 6. září 2018]. Dostupné na [www: <http://file:///C:/Users/uzivatel/Downloads/soudni_exekuce_ukazka.pdf >](http://file:///C:/Users/uzivatel/Downloads/soudni_exekuce_ukazka.pdf).

³⁸ Tamtéž.

právní řád. Tím nastal v oblasti procesního práva právní dualismus. Snaha o sjednocení začala probíhat roku 1922 a první výsledky byly dosaženy roku 1928, kdy byla předložena finální verze Návrhu zákona o soudní příslušnosti a civilního řádu soudního, která nedošla v platnost. Ke změnám dochází až roku 1948 vyhlášením tzv. právníké dvouletky. Ministerstvo spravedlnosti ruší dosavadní právní řád a jsou vytvořeny základy pro socialistický právní řád. Občanský soudní řád prošel řadou složitých úprav, změn a doplnění, než získal aktuálně používanou podobu z roku 1963, konkrétně zákon č. 99/1963. Exekučního řízení se dotkly až změny uvedené v novele občanského soudního řádu publikovaného pod č. 519/1991 Sb.³⁹

1. ledna 2013 nabyla účinnost novela exekučního řádu, která zavádí předžalobní výzvu. Věřitel má kontaktovat dlužníka před podáním žaloby a vyzvat ho k včasnému uhrazení dluhu. V případě, že dlužníka neosloví, soud nepřizná náhradu nákladů nalézacího řízení, tedy nebude mít nárok na náhradu nákladů soudního řízení a ponese je ze svého.⁴⁰

Dne 1. července 2018 nabyla účinnosti vyhláška č. 461/2017 Sb., která mění vyhlášku č. 418/2001 Sb., o postupech při výkonu exekuční a další činnosti. Novela zavádí jednotné vzory tiskopisů, které by měly být soudními exekutory od 1. 7. 2018 využívány.

4.2 Legislativa exekučního řízení

Listina základních práv a svobod (zákon č. 2/1993 Sb.) a Ústava České republiky (zákon č. 1/1993 Sb.) jsou základními pilíři systému právních norem v průběhu exekučního řízení.

Další předpisy, které upravují exekuční řízení a zabezpečují správný průběh exekučního řízení jsou:

Zákon č. 120/2001 Sb. - exekuční řád

Vyhláška č. 329/2008 Sb. - o centrální evidenci exekucí

Vyhláška č. 330/2001 Sb. - o odměně a náhradách soudního exekutora

³⁹ Srov. SCHELLEOVÁ, I. *Exekuční řízení*, s. 19.

⁴⁰ Srov. JEŽEK, M. *Jak vyvrát na exekuce*, s. 14.

Zákon č. 99/1963 Sb. - občanský soudní řád

Vyhláška č. 37/1992 Sb. - o jednacím řádu pro krajské a okresní soudy

Vyhláška č. 418/2001 Sb. - o postupech při výkonu exekuční a další činnosti

Zákon č. 119/2001 Sb. - kterým se stanoví pravidla pro případy souběžně probíhajících výkonů rozhodnutí

Zákon č. 292/2013 Sb. - zákon o zvláštních řízeních soudních ⁴¹

4.3. Exekuční příkazy

Soudní exekutor určí, jakým způsobem má být provedena exekuce a jaký majetek dlužníka bude exekucí postižen pomocí rozhodnutí, kterému říkáme exekuční příkaz. Způsob provedení exekuce vychází z exekučního řádu § 47 odst. 1 ex. ř. Exekutor je povinen zvolit v exekučním příkazu takový způsob exekuce, který bude vhodný a bude zohledňovat výši dluhu povinného a ceny předmětu, z něhož má být splnění závazku dosaženo. Exekuční příkaz má účinky nařízení výkonu rozhodnutí podle občanského soudního řádu bod 5. (§ 47 odst. 2 ex. ř.).⁴²

Exekuční řízení je zahájeno dnem, kdy došel soudnímu exekutorovi exekuční návrh. Soudní exekutor vyrozumí povinného a oprávněného o zahájení exekuce, kdy s tímto vyrozuměním obdrží exekuční příkaz. Je možné několik způsobů provedení exekuce na peněžité plnění:

- srážky ze mzdy,
- přikázání pohledávky,
- prodej movitých věcí a nemovitých věcí,
- pozastavením řidičského oprávnění, které lze uplatnit pouze při vymáhání nedoplatku na výživném u nezletilých dětí.

⁴¹ Srov. Exekutorská komora České republiky, *Předpisy upravující exekuční řízení* [online]. 15. 6. 2017 [cit. 19. září 2018]. Dostupné na www: <<http://ekcr.cz/1/predpisy/24-predpisy-upravujici-exekucni-řízení?w=,>>.

⁴² Srov. Ministerstvo spravedlnosti, JUSTICE.CZ. exekuce, *Exekuční příkaz* [online]. 2019 [cit. 25. září 2018]. Dostupné na www: <<https://exekuce.justice.cz/exekucni-prikaz/>>.

Po doručení vyrozumění o zahájení exekuce nesmí povinný nakládat se svým majetkem. V momentě uhrazení celé vymáhané částky včetně nákladů exekuce, jsou zrušeny exekuční příkazy a tím je exekuce splněna.⁴³

4.3.1 Druhy exekucí

Exekuci lze provést několika způsoby. Nejčastější a nejlehčí formy exekuce jsou exekuce na plat, exekuce na bankovní účet. Pokud nedojde k uspokojení věřitele, provede exekutor v katastru blokaci nemovitého majetku (byty, domy, pozemky), aby s ním dlužník nemohl nakládat. Až poslední možností je návštěva dlužníka v jeho bytě a zabavení majetku pro další zpeněžení.⁴⁴

V případě, kdy se exekutor dohodne s plátcem mzdy zaměstnavatelem jedná se o exekuci na plat. Stále více se objevuje exekuce na důchod a na sociální dávky. V případě srážek z důchodu kontaktuje exekutor ČSSZ, která na základě platných dokumentů provede stržení peněz z důchodu. Exekuce na sociální dávky se týká těch dlužníků, kteří opakovaně dostávají rodičovský příspěvek, přídavky na děti nebo dávky péčovské péče. Dlužníkovi zůstává jen základní nezabavitelná částka, kterou určuje zákon a je pro každý rok jiná a vyhláší ji Ministerstvo financí. Pro rok 2019 činí výše nezabavitelné částky 6.429,- Kč. Má-li dlužník vyživovací povinnosti, tedy manželku a děti, zvyšuje se nezabavitelná částka o další peníze na každou další osobu. Velmi častou a rychlou cestu dosažení pohledávky je exekuce na bankovní účet, kterou může provést jak soudní exekutor, tak i finanční úřad. Pro dlužníka bývá tento způsob exekuce dost nepříjemný, neboť mám obstavený bankovní účet, a tak se nemůže dost ke svým penězům. Banka může dlužníkovi vyplatit pouze dvojnásob životního minima po dobu trvání exekuce. Dlužník se dostává do dluhové pasti, kdy nemá na úhradu nájmu a ani na základní životní potřeby. Další možností dosažení exekuce je zablokování nemovitosti v katastru nemovitostí. Dlužník nemůže s nemovitostí nakládat, tedy nemůže prodávat ani převést na jinou osobu. Jedná se o druh nátlaku na dlužníka, který nechce přijít o střechu nad hlavou. Exekuce na nemovitosti vždy následuje po obstavení bankovního účtu a kdy finanční prostředky nedosahují potřebné výše úhrady pohledávky. Exekutor vydává exekuční příkaz na prodej nemovitosti

⁴³ Srov. DOLEČEK, M. BusinessInfo, Oficiální portál pro podnikání a export, *Základy exekučního řízení* [online]. 26. 10. 2016 [cit. 18. října 2018]. Dostupné na [www: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/zaklady-exekucniho-rizeni-83572.html>](http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/zaklady-exekucniho-rizeni-83572.html).

⁴⁴ Srov. JANDA, J. *Jak žít šťastně na dluh*, s. 146.

v dražbě, kdy vyvolávací cena představuje dvě třetiny odhadní ceny. V případě, že dražba není úspěšná, může se opakovat, ale cena nemovitosti se pak snižuje na polovinu odhadní ceny. Další možností, jak získat od dlužníků finanční prostředky, je zabavení movitého majetku. Exekutor nenavštěvuje jen adresu trvalého bydliště dlužníka, ale i domácnosti, kde se dlužník dlouhodobě zdržuje. Do bytu může i bez účasti dlužníka v doprovodu policie a zámečníka. Zabavuje a polepuje vše co má vysokou hodnotu a lze dobře zpeněžit. Takto zabavené movité věci postupují do dražby. Cena věcí je stanovena znaleckým odhadem a vyvolávací cena je třetinová té odhadní. V případě, že exekutor zabaví některé věci neoprávněně, musí dlužník prokázat její původ a majitele.⁴⁵

Exekuci nepodléhají osobní potřeby dlužníka, které nesmí exekutor zabavit. Jedná se o oblečení, obvyklé vybavení domácnosti, snubní prsten a jiné předměty podobné povahy. Dále nesmí exekutor zabavit hotovost ve výši dvojnásobku životního minima, a pokud je dlužníkem podnikatel, nelze mu zabavit věci, které jsou důležité pro výkon jeho povolání.⁴⁶

4.3.2 Exekuční titul

„Jedná se o soudní pravomocný a vykonatelný platební příkaz, exekutorský zápis, nebo zápis se svolením. Dále pak rozhodčí nález nebo rozhodnutí a výkaz nedoplatků ohledně neuhrazení nemocenského pojištění a sociálního zabezpečení.“⁴⁷

Jedná se o rozhodnutí nebo jistinu, která je vydaná oprávněným orgánem a která slouží jako podklad pro exekuci. Tedy dokument na základě, kterého může být nařízena exekuce. Za exekuční titul můžeme považovat například rozhodnutí soudu (rozsudek, usnesení, platební rozkaz), schválený smír, rozhodčí nález, notářský zápis, exekutorský zápis nebo rozhodnutí orgánů veřejné správy včetně platebních výměrů a výkazů nedoplatků ve věcech daních a poplatků, rozhodnutí a také výkaz nedoplatků ve věcech nemocenského pojištění a sociálního zabezpečení. S nejčastější podobou exekučního titulu se setkáváme s exekučními tituly v podobě platebních rozkazů, rozhodčích nálezů

⁴⁵ Srov. JANDA, J. *Jak žít šťastně na dluh*, s. 146-148.

⁴⁶ Tamtéž, s. 146.

⁴⁷ JANDA, J. *Jak žít šťastně na dluh*, s. 145.

a rozsudků. Exekuci lze nařídit, pouze pokud věřitel obdrží pravomocný a vykonatelný exekuční titul.⁴⁸

5 Soudní exekutoři

Soudní exekutor je osoba, která zajišťuje provádění exekucí. Exekutoři mají celorepublikovou platnost. Exekutor je jmenován ministrem spravedlnosti a skládá příslušný slib.

Exekutorská komora, která byla zřízena zákonem č. 120/2001 sdružuje soudní exekutory se sídlem v Praze. Členství je pro všechny exekutory ze zákona povinné. Po jmenování ministrem spravedlnosti a složení příslušného slibu se stává exekutorem a tím i jejím členem. Exekutorská komora je právnickou osobou, za kterou jedná prezident Exekutorské komory jako statutární orgán.⁴⁹

Instituce soudního exekutora byla zákonem zřízena v září 2001. Do té doby vše fungovalo stejně jako dnes, jen že dluhy řešil soud a ten je i vymáhal. Aby stát ulevil přetíženým soudcům, zřídil „exekutory“. Soudní exekutor koná na základě právních předpisů, které měly i soudy, jen svojí agilností je jejich práce rozdílná. Odměna soudního exekutora je závislá na jejich úspěšnosti.⁵⁰

5.1 Praktiky soudních exekutorů

Veřejnost nahlíží na exekutory, jako na bezcharakterní bestii, která dělá špinavou práci, za kterou bere vysoké peníze. Druhým názorem je názor právníků, kteří vnímají exekutorský stav pozitivně, protože za pomoci exekutorů se zvýšila vymahatelnost práva v České republice.

*"Setká-li se člověk v běžném životě s exekutorem, zpravidla to bude spojeno s určitou nepříjemnou životní situací."*⁵¹

⁴⁸ Srov. VESELÝ, D., INS Partner, *Co je to exekuční titul* [online]. 2019 [cit. 4. září 2018]. Dostupné na [www: <https://inspartner.cz/temata-2/exekucni-titul/>](https://inspartner.cz/temata-2/exekucni-titul/).

⁴⁹ Srov. Exekutorská komora České republiky, *Vítáme Vás na portálu* [online]. 2009–2018 [cit. 18. září 2018]. Dostupné na [www: <http://ekcr.cz/>](http://ekcr.cz/).

⁵⁰ Srov. JEŽEK, J. *Jak vyzrát na exekuce*, s. 73.

⁵¹ Exekutorská komora České republiky, *Exekutor nemůže být oblíbený* [online]. Lidové noviny 27. 7. 2015 [cit. 20. září 2018]. Dostupné na [www: <https://www.ekcr.cz/1/monitoring-medii/2036-exekutor-nemuze-byt-oblibeny-27-7-2015?w=>](https://www.ekcr.cz/1/monitoring-medii/2036-exekutor-nemuze-byt-oblibeny-27-7-2015?w=>).

Mezi některými exekutorskými úřady a věřiteli, jako jsou banky nebo dopravní podniky, funguje korupční vztah. Z odměny, kterou vymůžou na dlužnících, získávají věřitelé od exekutorů zakázku. Podobný názor na to mají i zástupci z Transparency International. Exekutorská komora s takovými závěry nesouhlasí. Připouští, že o jednom takovém případě věděli a na dotyčného soudního exekutora byla podána kárná žaloba a v dnešní době již není soudním exekutorem. Této situaci by pomohl zákon o teritorialitě exekutorů. Tento zákon už několik let leží v Poslanecké sněmovně. Podle tohoto návrhu by dlužníci patřili tomu exekutorovi, v jehož obvodu bydlí. Pomohlo by to zabránit výše zmíněným praktikám, a hlavně by to zlevnilo exekuce. Tím by se omezila činnost velkých exekutorských úřadů, které dělají exekuce jako na „běžícím páse“. Současný stav vede k možnosti zániku menších exekutorských úřadů.⁵²

I z vlastní praxe jsem často slyšela od dlužníků stížnosti na hrubé praktiky exekutorů, které hraničí až se zastrašováním a psychickým nátlakem. Proti tvrdým praktikám exekutorů se staví i sami exekutoři. Vznikla iniciativa, která se snaží vrátit dobré jméno exekutorské profesi. Dle této iniciativy by se exekuční řízení nemělo řídit pravidly byznysu, ale více by se mělo řídit zákonem a exekutor by měl na prvním místě ctít zákon.⁵³

Je velký rozdíl mezi soudními a soukromými exekutory. Vyjednávání je vždy jednodušší se soudními exekutory, kteří bývají přístupnější. Jednotlivé exekutorské úřady se liší v přístupu k dlužníkům. Exekutoři vykonávají svou práci pozitivně a dle zkušenosti poradce, bývá většinou pochybení na straně dlužníka, který vůbec nekontaktuje exekutora a nezkouší se s ním domluvit.⁵⁴

Tak jak uvedl Daniel Hůle z neziskové organizace Člověk v tísni: „*Ten hlavní problém, proč je změna potřeba, je ten, že exekutoři jsou ve své podstatě podnikatelé, kteří mezi sebou soupeří v dravosti, jak podojit dlužníka.*“⁵⁵

⁵² Srov. CECHL, P. Týden.cz, *Člověk v tísni: Exekutoři uplácejí věřitele* [online]. 23. 3. 2017 [cit. 23. září 2018]. Dostupné na www: <https://www.tyden.cz/rubriky/domaci/clovek-v-tisni-exekutori-uplaceji-veritele_422603.html>.

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ Srov. HROZENSKÁ, M.; DVOŘÁČKOVÁ, D. *Sociální péče o seniory*, s. 64.

⁵⁵ RAMÍK, D., ČT, *Bezohledný postup jako konkurenční výhoda exekutorů* [online]. 9. 3. 2014 [cit. 23. září 2018]. Dostupné na www: <<https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/1044854-bezohledny-postup-jako-konkurencni-vyhoda-exekutoru>>.

5.2 Ochrana a obrana před soudními exekutory

Jako pomoc dlužníkům slouží poradny sdružené v Asociaci občanských poraden, které odpovídají na dotazy dlužníků k postupu soudních exekutorů, kteří chybují při výkonu své práce. V případě pochybení soudního exekutora poradna pomáhá sepsat stížnost na Exekutorskou komoru. Dlužník se může obrátit na soud nebo policii vždy, když se domnívá, že jde o trestný čin. Nejvíce stížností se týká soupisu movitých věcí.⁵⁶

Prvního ledna 2013 nabyla účinnost novela exekučního řádu, kdy zavádí tzv. předžalobní výzvu. Dle novely, věřitel musí vyzvat dlužníka ještě před podáním žaloby k včasnému uhrazení dluhu. V případě, že by věřitel neoslovil dlužníka, nebude mít nárok na náhradu nákladů soudního řízení a veškeré náklady ponese ze svého.⁵⁷

Další změnu přinesla novela Exekučního řádu, která je obsažena v § 37 odst. 3 až 5 zákona č. 120/2001 Sb. o sloučení exekucí. Spojováním exekucí má velký vliv na ušetření peněz dlužníkům a tím tedy i snížení celkových nákladů exekuce. V případě, že je proti povinnému vedeno několik exekučních řízení u stejného exekutora a jedná se o stejného oprávněného, tedy věřitele je možné sloučit všechny exekuce a tím ušetřit na nákladech exekuce.⁵⁸

Náklady, které vznikají při exekuci, je potřeba uhradit. Tím je dlužná částka navýšena o odměnu pro exekutora, která může činit maximálně 15 procent z vymáhané částky. Soudní exekutor má nárok na další možné odměny, které navyšují dlužnou částku. Jsou to například: náhrada hotových výdajů, náhrada za ztrátu času při provádění exekuce, náhrada za doručení písemností, odměna a náhrada nákladů správce podniku, daň z přidané hodnoty.⁵⁹

„V případě exekucí oprávněných zapomeňte na klišé, že hlavní je splácet a trást se strachy. Řada pohledávek je zjevně nespravedlivě navýšena o zbytečné náklady, a proto

⁵⁶ Srov. MAŠEK, F. Exekutorská komora České republiky, *Většina stížností na exekutory nebývá oprávněná* [online]. 21. 4. 2015 [cit. 20. září 2018]. Dostupné na [www: <https://www.ekcr.cz/1/monitoring-medii/2035-vetsina-stiznosti-na-exekutory-nebyva-opravnenapresto-si-hlidejte-jejich-postup-21-7-2015?w=>](https://www.ekcr.cz/1/monitoring-medii/2035-vetsina-stiznosti-na-exekutory-nebyva-opravnenapresto-si-hlidejte-jejich-postup-21-7-2015?w=>).

⁵⁷ Srov. JEŽEK, M. *Jak vyzrát na exekuce*, s. 14.

⁵⁸ Srov. BÁČOVÁ, P. Exekutorská komora České republiky, *Všechno, co jste chtěli vědět o exekucích* [online]. 21. 10. 2012 [cit. 3. října 2018]. Dostupné na [www: <http://www.ekcr.cz/1/exekutori-radi/830-17-vsechno-co-jste-chteli-vedet-o-exekucich-ale-bali-jste-se-zeptat-1-dil-slucovani-exekuci?w=>](http://www.ekcr.cz/1/exekutori-radi/830-17-vsechno-co-jste-chteli-vedet-o-exekucich-ale-bali-jste-se-zeptat-1-dil-slucovani-exekuci?w=>).

⁵⁹ Srov. JANDA, J. *Jak žít šťastně na dluh*, s. 145-146.

*je třeba vždy k exekuci přistoupit racionálně a ekonomicky. Vždy se vyplatí hledat radu u lidí, kteří se v tom vyznají.*⁶⁰

Dle evidence ČSSZ (Česká správa sociálního zabezpečení) za částí nařízených exekucí stojí drobné dluhy v řádu několika stokorun.

6 Sociální práce se zadluženými lidmi

Dluhy jedince nezasahují pouze dlužníka ale celou rodinu, a to do mnoha oblastí jejího života. Nejedná se jen o majetkové finanční poměry, ale často i základní životní potřeby. Pokud nedojde k jejich naplnění, rozkolísá se psychosociální stabilita. Někteří vlivem zadlužení ztrácejí nejen své domovy, ale žijí v silném stresu i několik let a někdy ztrácejí i své blízké v podobě rozvodu. Postižení lidé strádají vlivem své těžké sociální situace somatickými nebo psychickými onemocněními. Zadlužení lidé si často způsobují tíživou sociální situaci sami, tak jako i klienti různých druhů sociálních služeb.⁶¹

V systému sociálních služeb má specifické postavení sociální poradenství. Sociální poradenství je základní činnost při poskytování všech druhů sociálních služeb. Jedná se o řešení nepříznivé situace a jejímu předcházení. Nárok má každá osoba a bezplatně získává potřebné informace ke změně dané nepříznivé situace. Poradenství zahrnuje informace o sociálních službách, ale také pomáhá získat informace z jiných sociálních systémů, zejména státní sociální podpory a pomoci v hmotné nouzi. Odborné sociální poradenství má širší rozsah, hloubku a zaměřuje se na příslušnou skupinu. Odborné poradenství je poskytováno dle zaměření na potřeby jednotlivých okruhů sociálních skupin, jako jsou na příklad občanské poradny pro seniory, osoby se zdravotním postižením, poradny domácího násilí anebo práce s osobami, jejichž způsob života může vést ke konfliktu se společností. Půjčování kompenzačních pomůcek je součástí odborného poradenství. V sociálních službách dochází k transformaci celé sociální oblasti, kdy odpovědnost za sociální služby se přenáší ze státu na jednotlivce, obce, kraje a občanské společnosti. V České republice je kladen důraz na poskytování sociálních služeb, které dbají na dodržování lidských práv osob při individuálním poskytování

⁶⁰ JEŽEK, M. *Jak vyvrát na exekuce*, s. 8.

⁶¹ Srov. KALVODA, H. *Časopis Sociální práce 2/2009* [online]. 2009 [cit. 29. září 2018], 29. 9. 2018, s. 1. Dostupné z [www: <http://www.socialniprace.cz/soubory/2009-2-130102145920.pdf>](http://www.socialniprace.cz/soubory/2009-2-130102145920.pdf).

služeb. Respektuje se svobodná vůle osob, která zajišťuje jejich důstojný život a napomáhá k sociálnímu začleňování klientů.⁶²

7 Státní organizace jako pomoc seniorům

Stát pomáhá seniorům v jejich těžké finanční situaci pomocí sociálních dávek, který český sociální systém důchodcům nabízí. Podmínky čerpání dávek jsou nastaveny podle funkcí, které mají plnit. Jedná se o příspěvek na bydlení, příspěvek na péči, hmotné nouze nebo sociální dávky a průkazy mimořádných slev osobám zdravotně postiženým, jako jsou například jednorázový příspěvek na zdravotní pomůcky, na úpravu bytu, zakoupení motorového vozidla nebo průkaz mimořádných výhod TP.⁶³

Přesáhne-li dluh hodnotu majetku dlužníka, dostává se do fáze předlužení. Dluhy není možné splatit ani prodejem veškerého majetku.⁶⁴

Často poslední možností pro zadlužené lidi je návrh na oddlužení, tedy insolvence. Jedná se o možnost vyřešit své dluhy a tím splatit své závazky. Danou problematiku vymezuje zákon ze dne 30. března 2006 č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení neboli insolvenční zákon. Žádost o oddlužení se podává na krajském soudě v místě trvalého bydliště. Možnosti oddlužení pro fyzické osoby, které nepodnikají, jsou buď nabytím majetku prostřednictvím dražby, nebo prostřednictvím splátkového kalendáře. Ve variantě osobního bankrotu je zabaven a prodán majetek. Peníze z prodeje se využijí na vyrovnání dluhu a tím se zkrátí doba oddlužení. Princip oddlužení splátkovým kalendářem má jedince motivovat ke splacení dluhu po dobu pěti let s pravidelnými pevně stanovenými srážkami z důchodu. Je potřeba splatit minimálně 30 procent ze všech dluhů. Pokud se tak stane, zbylých 70 procent z pohledávky bude smazáno a zapomenuto.⁶⁵

⁶² Srov. HROZENSKÁ, M.; DVOŘÁČKOVÁ, D. *Sociální péče o seniory*, s. 63–64.

⁶³ Srov. PERNES, Z. *Magazín plus+*, *Na co mají čeští důchodci nárok* [online]. b.m. [cit. 14. října 2018]. Dostupné na www.padesatpetplus.cz/cs/site/penize/na-co-mate-narok/na_co_maji_cz_duchodci_narok.htm.

⁶⁴ Srov. Ministerstvo financí Česká republika, *Zadlužení a předlužení* [online]. Praha: MFČR, 30. 4. 2014, posl. aktualizace 12. 2. 2018 [cit. 11. listopadu 2018]. Dostupné z www.psvf.cz/cs/rodinne-finance/zadluzeni-a-predluzeni.

⁶⁵ Tamtéž.

Tento způsob oddlužení se předpokládá, že nebude platný od června letošního roku. Od této doby by měla platit nová pravidla principu oddlužení dle novely zákona podepsané 30. 1. 2019.

Oddlužení, tedy osobní bankrot mohou na sebe podat i senioři. Podmínkou je, aby senior byl občan České republiky nebo měl zde trvalé bydliště, pobíral starobní nebo vdovský či vdovecký důchod. Oddlužení je možné řešit třemi způsoby. Jedním je prodej movitých nebo nemovitých věcí dlužníka. Dalším způsobem je splátkovým kalendář a poslední řešení je za pomoci přistupitele. Jedná se o někoho, kdo se za Vás zaručí, že Vám pomůže splácet splátkový kalendář určeným soudem.⁶⁶

Poslanecké sněmovně byla podána k odsouhlasení novela insolvenčního zákona, která má zjednodušit podmínky oddlužení. V rámci pozměňovacích návrhů byly dány dva návrhy s oddlužením. První varianta předpokládá, že dlužník za tři roky splatí nejméně 60 % svých dluhů. Druhá varianta počítá s úhradou 30 % za pět let z dlužné částky. Pokud zaplatí věřiteli méně, o oddlužení na konci procesu rozhoduje soud, který by musel uznat, že dlužník se pod dohledem insolvenčního správce snažil splatit dluh. V takovém případě, budou muset dlužníci věřitelům měsíčně splácet částku nejméně ve výši odměny insolvenčního správce. Tato částka činí nyní 1089 Kč měsíčně. Nové podmínky by měli umožnit předluženým lidem k lepší finanční situaci. Řada lidí v exekuci pracuje nelegálně, protože z oficiálního výdělků jim zbyde minimum peněz. Lepší podmínky by měli mít dle předlohy i senioři, kteří by mohli být už za tři roky bez dluhů. Změnit by se mělo i pořadí pohledávek. U pohledávek, u kterých příslušenství převyšují jistinu, se stane podřízeným. Pan prezident Miloš Zeman podepsal 30. 1. 2019 insolvenční novelu, která by měla podmínky oddlužení zmírnit. Zákon č. 31/2019 Sb. ze dne 22. ledna 2019 mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Platnost zákona se předpokládá nejdříve od čtvrtého měsíce od vydání ve Sbírce zákonů, tím se předpokládá termín od června roku 2019.⁶⁷

⁶⁶ Srov. BERANOVÁ, Z. Oddlužení – Poradce, *Senioři* [online]. b. m. [cit. 11. listopad 2018]. Dostupné na [www: <http://www.oddluzeni-poradce.cz/SENIORI.html>](http://www.oddluzeni-poradce.cz/SENIORI.html).

⁶⁷ Srov. Konference insolvence 2019, ČTK, *Novela insolvenčního zákona potvrzená prezidentem* [online]. 30. 1. 2019 [cit. 4. února 2019]. Dostupné z [www: <http://www.insolvencnizona.cz/aktuality/novela-insolvencniho-zakona-potvrzena-prezidentem/>](http://www.insolvencnizona.cz/aktuality/novela-insolvencniho-zakona-potvrzena-prezidentem/).

„Předloni mělo podle mapy exekucí nějakou exekuci 9,7 procenta obyvatel Česka, tedy 863.000 lidí. Tři a víc exekucí mířilo na 493.000 osob. Víc, než deset exekucí naráz mělo 151.000 lidí. Celkem se jich vedlo přes 4,5 milionu. Nejhorší byla situace v Ústeckém kraji, kde byla v exekuci téměř pětina obyvatel, a v Karlovarském, kde v ní bylo 17 procent lidí. V okresech Chomutov, Sokolov, Most a Ústí nad Labem to byla víc než pětina.“⁶⁸

8 Neziskové organizace pro pomoc seniorům

V rámci odborného sociálního poradenství § 37 zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách je dluhové poradenství poskytováno neziskovými organizacemi. Sociální subjekty, které vedle státu usilují o pomoc občanů jsou občanská sdružení, nadace, obecně prospěšné společnosti, zájmové nebo církevní organizace a podpůrné spolky.⁶⁹

Nestátní neziskové organizace nejsou vymezeny legislativou a tvoří ji právní subjekty jako občanská sdružení, nadace, nadační fondy, obecně prospěšné společnosti. Tyto subjekty nejsou založeny na účelem podnikání ani tvorbou zisku. Mají poslání uspokojovat potřeby a poskytovat veřejně prospěšné služby. Jejich činnost je nezávislá na státě. Neziskové organizace se liší od sebe, jakou funkci plní ve společnosti, jaká je jejich právní subjektivita a jaký je dopad jejich prospěšné činnosti nebo jaký druh činnosti vykonávají. Neziskové organizace působící v oblasti sociální, poskytují služby svým klientům a veřejnosti. Do této skupiny patří sociální péče, sociální a zdravotní prevence a poradenství, vzdělávání v oblasti sociálních služeb. Cílem neziskových organizací je poskytování komplexní služby s cílem zachování a zkvalitnění života svých klientů. Klient je vždy na prvním místě, kterému nabízí pochopení, empatii, lidskou soudržnost, molární podporu. Toto všechno zajišťuje nezastupitelnost neziskových organizací působících v sociální oblasti.⁷⁰

8.1 Občanské poradny

Občanské poradny poskytují komplexní a vysoce odborné dluhové poradenství. Za pomoci dluhových poradců poskytují dluhové poradenství prostřednictvím sítí občanských poraden sdružených v Asociaci občanských poraden. Dluhový poradci

⁶⁸ Konference insolvence 2019, ČTK, *Novela insolvenčního zákona potvrzená prezidentem* [online]. 30. 1. 2019 [cit. 4. února 2019]. Dostupné z [www: <http://www.insolvencnizona.cz/aktuality/novela-insolvencniho-zakona-potvrzena-prezidentem/>](http://www.insolvencnizona.cz/aktuality/novela-insolvencniho-zakona-potvrzena-prezidentem/).

⁶⁹ Srov. MATOUŠEK, O. a kol. *Základ sociální práce*, s. 173.

⁷⁰ Srov. BERGEROVÁ, M. *Řízení neziskových organizací*, s. 9,10,17.

pomáhají klientům s analýzou jejich dluhů a analýzou právních situací, ve kterých se nacházejí. Dále pomáhají se sestavováním osobního nebo rodinného rozpočtu, nebo v komunikaci s věřiteli, exekutory. Důležitou součástí jejich práce je motivace zadlužených klientů. Poradci jsou školeni, jak pomáhat a zvládat komunikační stránku poradenství a právní problematiku. Je velká snaha působit preventivně prostřednictvím seminářů pro širokou veřejnost, medializací tématu a osvětou v médiích zaměřenou na problematiku předlužování.⁷¹

8.1.1 Poradna při finanční tísní

Jedná se o obecně prospěšnou společnost, která vznikla v roce 2008 sdružením Českých spotřebitelů a Českou spořitelnou. Poradenství je poskytováno lidem, kteří jsou v situaci, kdy nemohou řádně a včas splácet své dluhy. Poradna se snaží vysvětlit co to znamená zodpovědné zadlužování. Dále se zaměřuje na zpracování návrhů oddlužení dle insolvenčního zákona. Cílem poradny je poskytování souhrnného finančního poradenství, pomoci zhodnotit a analyzovat finanční situaci a nabídnout řešení dané situace. Poradenství je nabízeno osobním setkáním, nebo také telefonickou linkou pomoci. Zajímavou skutečností je, že poradna neposkytuje pomoc ani informace klientům, kteří jsou dlouhodobě bez trvalého příjmu žijící z dávek státní podpory.⁷²

8.2 Občanské sdružení

Občanská sdružení se řídí zákonem 83/1990 Sb., o sdružování občanů. Sdružují se fyzické nebo právnické osoby za účelem realizace vlastních zájmů. Jedná se o jediný neziskový subjekt, který nemá zákonnou povinnost zveřejňovat informace o své činnosti, včetně hospodaření. Finančním zdrojem sdružení jsou členské příspěvky včetně dalších forem příjmů. Do této skupiny patří například obecně prospěšné společnosti, nadace a nadační fondy.

8.2.1 Občanské sdružení SPES

Občanské sdružení SPES nabízí finanční poradenství a pomáhá zadluženým domácnostem v obtížné majetkové situaci. Sdružení má dva pilíře. První je poradenství pro lidi, které se dostávají do tíživé finanční situace z důvodů neschopnosti splácet své pohledávky. Druhým pilířem je činnost finanční vzdělávání zaměřené na sociální práci

⁷¹ Srov. BAJER, P. *Časopis Sociální práce 2/2009* [online]. 2009 [cit. 29. září 2018], 29. 9. 2018, s. 5. Dostupné z [www: <http://www.socialniprace.cz/soubory/2009-2-130102145920.pdf>](http://www.socialniprace.cz/soubory/2009-2-130102145920.pdf).

⁷² Srov. KOPŘIVOVÁ, J. *Časopis Sociální práce 2/2009* [online]. 2009 [cit. 29. září 2018], 29. 9. 2018, s. 14-15. Dostupné z [www: <http://www.socialniprace.cz/soubory/2009-2-130102145920.pdf>](http://www.socialniprace.cz/soubory/2009-2-130102145920.pdf).

neziskových a státních organizací, na studenty středních škol. Přístup některých občanů chtějí změnit prostřednictvím informačních materiálů, které jsou umístěny na krajských úřadech nebo obcích. Za podpory ministerstva financí se zaměřují poradci na školy a sociální pracovníky.⁷³

8.2.2 Člověk v tísní

Cílem obecně prospěšné společnosti, která byla založená jako humanitární organizace je pomáhat v krizových oblastech a podporovat dodržování lidských práv ve světě. Terénní sociální pracovníci pomáhají řešit znepokojivou situaci ve vyloučených lokalitách, pomocí programů sociální integrace. Zaměstnanci poradny a terénní pracovníci na svoji práci úzce navazují a pomáhají kontaktovat věřitele, sjednocovat splátkové kalendáře, nebo hledají řešení, jak se vymanit z dluhové pasti. Nejedná se o práci s jedincem, ale je zde snaha o systémové změny v rámci různých kampaní, kdy se podílí na odstraňování příčin, které vedou k nadměrnému předlužování lidí.⁷⁴

8.3 Program sociální integrace

Programy sociálního poradenství a asistence pomáhají řešit problémy v přirozeném prostředí potřebných občanů. Jedním z představitelů je Člověk v tísní jako humanitární organizace s cílem pomáhat v krizových oblastech a podporovat dodržování lidských práv. Organizace se zabývá terénní sociální prací, jako účinnou variantou dluhového poradenství. Jedná se hlavně o dlouhodobou spolupráci s klienty. Oproti občanským poradnám, nebo podobným subjektům, nejde o jednorázové poradenství. Hlavním cílem je zvyšování finanční gramotnosti a soběstačnosti společensky znevýhodněných skupin obyvatel.⁷⁵

8.4 Dluhové poradenství

Klientům, kteří jsou neschopni splácet své finanční závazky, nebo jsou se splácením v prodlení, pomáhá dluhové poradenství. Metody a intenzita spolupráce závisí na fázi zadlužení, na vybrané cílové skupině, v níž se nacházejí. Cílem dluhového poradenství je poskytnout klientovi takové informace, aby se dokázal lépe zorientovat ve svých pohledávkách a zvolil správný postup ke zlepšení své finanční situace. Poradenství

⁷³ Srov. BAJER, P. *Časopis Sociální práce 2/2009* [online]. 2009 [cit. 29. září 2018], 29. 9. 2018, s. 8. Dostupné z [www: <http://www.socialniprace.cz/soubory/2009-2-130102145920.pdf>](http://www.socialniprace.cz/soubory/2009-2-130102145920.pdf).

⁷⁴ Srov. KOPŘIVOVÁ, J. *Časopis Sociální práce 2/2009* [online]. 2009 [cit. 29. září 2018], 29. 9. 2018, s. 12. Dostupné z [www: <http://www.socialniprace.cz/soubory/2009-2-130102145920.pdf>](http://www.socialniprace.cz/soubory/2009-2-130102145920.pdf).

⁷⁵ Tamtéž, s. 12-13.

může probíhat prostřednictvím konzultace s poradcem, nebo terénní formou v přirozeném prostředí klientů, kteří žijí na okraji společnosti a potřebují stálou spolupráci a pomoc dluhového poradce. Cílem poradenství je klient, který zvládá splácet své pohledávky v termínu splatnosti, aniž by dluh progresivně narůstal.⁷⁶

Dluhové poradenství musí být poskytováno bezplatně, nezávisle, nestranně a diskrétně. Ke každému klientovi se přistupuje individuálně, poradci musí být odborníci, kteří sledují změny ve finančně právní oblasti. V poradně by měli umět klientovi poradit s hospodařením domácnosti, sestavením osobního rozpočtu, posoudit, aby se zadlužení nezvyšovalo. Poradna plní svůj účel jen tehdy, pokud se lidé o jejich službách dozvědí. Pro její fungování je důležité vytvořit síť a spolupracovat s obcí, s Úřadem práce, Policií ČR a neziskovými organizacemi působícími v obci.⁷⁷

8.5 Krizová intervence se seniory

Krizová intervence je způsob pomoci v životní situaci, kde vlastní zdroje pro zvládnutí zátěže už nestačují. Odborníci se zaměřují na problém, podporu a řešení v reálném čase „tady a teď“. Společně s klientem se hledá řešení problému. Tato služba může probíhat buď po telefonu, nebo tváří v tvář. Základním předpokladem úspěchu při krizové intervenci je schopnost empatie, aktivního naslouchání a schopnost poskytnout klientovi emoční podporu.⁷⁸

Příkladem je Senior telefon jako sociální služba Telefonické krizové pomoci. Jedná se o bezplatnou linku krizové pomoci a poradenství v České republice s nepřetržitým provozem. Zřizovatelem této linky je občanské sdružení Život 90, kteří se zabývají komplexním řešením lidských problémů člověka ve stáří.

9 Metody práce se seniory

V této části bych se ráda věnovala možnostem, jak předejít zadlužování seniorů. Jaké jsou nejčastější chyby zadlužování a co dělat pro to, aby se do takové situace nedostali.

Dle metodiky dluhového poradenství existuje deset základních pravidel, jak se vyvarovat zadlužení. První pravidla radí, aby si člověk nepůjčoval peníze na nákup věcí,

⁷⁶ Srov. MATOUŠEK, O. *Encyklopedie sociální práce*, s. 452

⁷⁷ Srov. BAJER, P. *Časopis Sociální práce 2/2009* [online]. 2009 [cit. 29. září 2018], 29. 9. 2018, s. 11-12. Dostupné z [www: <http://www.socialniprace.cz/soubory/2009-2-130102145920.pdf>](http://www.socialniprace.cz/soubory/2009-2-130102145920.pdf).

⁷⁸ Srov. KLIMENT, J. Fénix, Sociálně psychiatrické centrum, *Krizová intervence* [online]. 2019 [cit. 16. říjen 2018], 29. 9. 2018, s. 1. Dostupné z [www: <http://www.fenix-centrum.cz/krizova-intervence>](http://www.fenix-centrum.cz/krizova-intervence).

kteře skutečně nepotřebuje a uvědomil si, že někdy může dojít k tomu, že danou věc bude splácet déle, než je její životnost. Další doporučení se týká zamyšlení se nad příjmy a výdaji s ohledem na finanční zátěž v případě půjčky. Když si bude chtít člověk půjčit peníze, ať dobře zváží a vybere solidního věřitele a porovná podobné produkty na trhu, aby si vybral ten nevhodnější produkt. Při půjčování peněz je rada, aby se dlužník zaměřil na celkovou částku, kterou bude muset uhradit, a nejen na úroky, které nemusí zahrnovat některé skryté poplatky. Důležitým bodem, často upozorňovaným i v médiích, je nic nepodepisovat, pokud si smlouvu nepřčtete a nerozumíte některým bodům v ní. Další bod vede k zamyšlení, jak může vypadat finanční situace v budoucnu, jak by dlužníka mohla ovlivnit situace např. ztráta zaměstnání nebo dlouhodobá nemoc. V případě problémů se splácením, radíme kontaktovat věřitele a snažit se dohodnout na řešení situace. Poslední bod varuje před snahou získat půjčku, když nám byla u jiného věřitele odmítnuta.⁷⁹

9.1 Finanční rezerva

Důležitým způsobem předejít zadlužování je vytváření finanční rezervy, která nás má ochránit v případě neočekávaných výdajů.

Finanční rezerva by měla být v osobních či rodinných financích běžnou záležitostí. Její výše je čistě individuální a vychází ze životní situace a zkušeností každého z nás. Hlavním cílem finanční rezervy je, aby byl při ruce dostatek peněz, se kterými se mohou zaplatit nečekané výdaje, které jsou spojené se základním fungováním domácnosti a rodiny.⁸⁰

Pomocí finanční rezervy, kterou je potřeba vytvářet během svého života, se předchází situacím, které přicházejí nečekaně, ale určitě se dají trochu předvídat nebo očekávat. Dle autora knihy „Zajištění na stáří“ Josefa Jandy se doporučuje počítat finanční rezervu z výdajů. Dle jeho tvrzení výdaje nejvíce ovlivňují naše peníze. Často se sekáváme s názorem, že pro vybudování finanční rezervy je vhodné vycházet z pětinasobku měsíčního příjmu. Jednodušší a rychlejší cesta pro řadu lidí je omezení výdajů za zbytečnosti, než své příjmy během krátké doby navýšit. Ale co dělat, když výdaje jsou vyšší než příjmy? V případě, že výdaje jsou vyšší než příjmy a nejedná se

⁷⁹ Srov. BESEDOVÁ, M. *Metodika Vytváření síti dluhového poradenství*, s. 58.

⁸⁰ Srov. JANDA, J. *Jak žít šťastně na dluh*, s. 33.

o mimořádný, krátkodobý výkyv, dá se říci, že se jedná o špatné hospodaření s vlastními prostředky.⁸¹

Důležitým principem tvoření finanční rezervy je životní plánování. Odpovědná příprava na stáří by měla začít dříve, než obdrží důchodce první výplatu důchodu. Dle průzkumu Poštovní spořitelny vyplynulo, že většina lidí začíná přemýšlet o zajištění příjmů na stáří až po dosažení 55 let života. Dle finančních poradců je to pozdě. Správné řešení je promyslet, jak chceme prožít stáří, kdy chceme odejít do důchodu a jakou výši důchodu by si důchodce představoval. Nejlepší řešení je odkládat menší částky po delší dobu života ještě v produktivním věku. Nejzajímavějším způsobem spoření na stáří je státem podporovaný produkt, tj. penzijní připojištění, který nabízí dlouhodobé investování finančních prostředků s kombinací státního příspěvku a výnosů z investování penzijního fondu.⁸²

„Čím jste mladší, tím snáze se vám bude měnit váš finanční cíl. S věkem tato výhoda klesá a s přicházejícím stářím jde o zbytečný hazard.“⁸³

9.2 Zvyšování informovanosti občanů

Jedním z hlavních důvodů zadlužování obyvatel České republiky je snadná dostupnost úvěrů a půjček, ale i špatná finanční gramotnost a špatné hospodaření s penězi. Reklama je dalším důležitým důvodem zadlužení. Nízké finanční gramotnosti využívají společnosti, které nabízí lidem s nízkými příjmy úvěry za velmi nevýhodných podmínek, neboť solidní bankovní či nebankovní společnosti by lidem nepůjčily. Lidé takovou smlouvu většinou podepíší a neuvědomují si důsledky, které pro ně ujednání ve smlouvě mohou mít. Zvyšování finanční gramotnosti a informací je velmi důležité pro snižování počtu obyvatel s finančními problémy.⁸⁴

Lidé by měli mít informace a znát rizika, aby byli schopni se tzv. zodpovědně zadlužit. K lidem se dostávají zprávy o různých nabídkách výhodných úvěrů a půjček, prostřednictvím reklam, letáčků, emailů či SMS zpráv. Proto je vhodné informovat občany prostřednictvím obecních či městských zpravodajů, regionální televize, letáčků či inzercí například v prostředcích městské hromadné dopravy. V dnešní době internetu,

⁸¹ Srov. JANDA, J. *Zajištění na stáří*, s. 16-20.

⁸² Srov. JANDA, J. *Zajištění na stáří*, s. 25.

⁸³ JANDA, J. *Zajištění na stáří*, s. 23.

⁸⁴ Srov. BESEDOVÁ, M. *Metodika Vytváření sítě dluhového poradenství*, s. 19.

je možné například přes webové stránky obce poskytnout občanům informace o užitečných odkazech souvisejících s dluhovou problematikou.⁸⁵

9.3 Finanční vzdělávání

Velice důležité je provozování dluhových poraden a informování občanů o poskytované službě. Důležitou součástí opatření proti zadlužování je vzdělávání, a to jak dětí, tak i dospělých. Velký důraz by měl být kladen na vzdělávání k finanční gramotnosti již na základních školách a následně pokračování ve vzdělávání na školách středních. Vzděláváním dětí lze působit i na jejich rodiče. Na problematiku dluhového poradenství by měl být kladen důraz i při práci s rodinou, za pomoci terénního sociálního pracovníka. Další preventivním opatřením může být i zákaz podomního prodeje, nebo zákaz hazardních her na území obce. Negativní sociální dopad na hazardních hrách u hráčů samotných, tak i jejich rodin, jsou vysoké finanční dluhy.⁸⁶

Už u nejmenších dětí je důležité utváření správného vztahu k penězům, naučit znát hodnotu peněz, jak s nimi správně nakládat. Děti mohou získat finanční vzdělání třeba prostřednictvím her, nebo přístupem v rodině, prostřednictvím kapesného. Tím získávají zkušenosti, že se musí platit za věci, které chceme, a že ne vždy jsou peníze k dispozici. V řadě rodin nedávají rodiče dětem správný vzor, jak nakládat s penězi, a zde přebírá tuto roli škola. V posledních letech zařazuje škola do výuky předmět finanční gramotnost, která je od roku 2013 na všech základních školách povinná.⁸⁷

Finanční vzdělávání lidí by mělo být zaměřeno na posílení zodpovědnosti, zvýšení jejich vědomí o produktech, se kterými se mohou na finančním trhu setkat a o riziku zadlužování. Zlepšení finanční gramotnosti občanů mohou zvyšovat pracovníci obce, kteří jsou v kontaktu s občany, nebo terénní sociální pracovníci. Pomoci mohou informací, pokud se ocitli ve finanční tísní. Vzdělávat se mají nejen občané, ale také i sociální pracovníci, aby poskytovali kvalitní sociální práci v oblasti zadlužování.⁸⁸

Samostatnou skupinou je vzdělávání seniorů, kteří jsou často oběťmi agresivních praktik prodejců předváděcích akcí a podomních prodejců, kteří navštěvují seniory u nich doma. U seniorů je vhodné zaměřit se především na práva spotřebitelů. Sdružení

⁸⁵ Srov. BESEDOVÁ, M. *Metodika Vytváření sítě dluhového poradenství*, s. 20.

⁸⁶ Srov. BAJER, P. *Časopis Sociální práce 2/2009* [online]. 2009 [cit. 29. září 2018], 29. 9. 2018, s. 11-12. Dostupné z [www: <http://www.socialni prace.cz/soubory/2009-2-130102145920.pdf>](http://www.socialni prace.cz/soubory/2009-2-130102145920.pdf).

⁸⁷ Srov. BESEDOVÁ, M. *Metodika Vytváření sítě dluhového poradenství*, s. 21-22.

⁸⁸ Tamtéž, s. 22-23.

českých spotřebitelů pořádá osvětové kampaně, kdy upozorňuje na agresivní praktiky při nabídkových akcích, kdy dochází k nátlaku na seniory, kteří často neustojí nátlak a nechtěné zboží si koupí. Sdružení poskytuje informace, vydává letáky a brožury, jak se těmto agresivním praktikám při nabídkových akcích bránit.⁸⁹

10 Výzkumná metoda z Domova seniorů

V rámci povinné praxe ve druhém ročníku v zimním semestru, jsem navštívila Domov seniorů ve městě Benešov. Měla jsem možnost vidět práci sociálního pracovníka zblízka a být účastna aktivizačních skupin se seniory. Za dobu své praxe jsem navázala přátelství jak se seniory, tak i se zaměstnanci domova. V současné době stále navštěvuji Domov seniorů, ale již jako dobrovolník.

Pro doplnění informací k tématu bakalářské práce, jsem se dohodla se sociální pracovníci na krátké schůzce, kdy jsem se dotazovala na konkrétní práci, zkušenosti a znalosti sociální práce v praxi, jak předejít zadlužování seniorů. Dále mě zajímalo, zda jsou senioři finančně vzděláváni a jsou jim poskytovány informace ohledně nástrah před zadlužováním.

Domluvila jsem si schůzku se sociální pracovníci, kdy jsme spolu mluvily o skutečných situacích některých seniorů, kterých se exekuce v současné době týká. Vyslechla jsem příběhy lidí, jak došlo k zadlužení a jaká je jejich současná finanční situace.

1. kazuistika: Popisuje pana Honzu, který pracoval jako stavebník dělník a těsně před odchodem do důchodu si koupil vysněné nové auto na leasing. Krátce po zakoupení nového vozu, měl pan Honza vážný úraz, který mu úplně změnil život. Z důvodu úrazu a vyplácení nemocenských dávek, se mu snížil pravidelný příjem, se kterým počítal pro úhradu nastavených pravidelných splátek úvěru za nákup auta. Na splátky časem neměl finance, dluhy narůstaly. Netrvalo to dlouho a panu Honzovi byly exekučním příkazem nařizeny srážky z důchodu. Zdravotní komplikace stále přetrvávaly a pan Honza nastoupil do Domova seniorů, kde je až do současnosti. O auto přišel a nikdy jej neřídil. Nyní má vzniklý dluh uhrazen a exekuce již byla zastavena. Zdravotní komplikace jsou stále a k tomu přibývající věk, který pana Honzu omezuje. Bohužel své vlastní auto už nikdy řídit nebude.

⁸⁹ Srov. BESEDOVÁ, M. *Metodika Vytváření sítě dluhového poradenství*, s. 25.

2. kazuistika: V této kazuistice popisují životní příběh velmi pracovitého zemědělce pana Josefa, který měl svůj statek a hospodářství. Pan Josef měl velmi rád práci na statku, kde žil se svou manželkou a třemi dětmi. Manželka panu Josefovi zemřela a začaly problémy, jak s chodem domácnosti, tak s prací na statku, ale i ve výchově dětí. Celá situace byla velmi komplikovaná. Panu Josefovi vznikaly finanční problémy, které začal řešit alkoholem. Bohužel situace byla tak vážná, že pan Josef přišel o statek a skončil na ubytovně. Začal mít vážné zdravotní problémy, dostal invalidní důchod. Jeho dospělé děti byly stále finančně závislé na otci. Vzhledem k jejich drogové situaci, se nastěhovaly i s dětmi k otci do ubytovny. Už tak špatná finanční situace se stala neúnosnou a panu Josefovi byla nařízena exekuce na důchod. Při jedné z kontrol pracovníky oddělení OSPOD (Orgán sociálně-právní ochrany dětí), byl dán požadavek do Domova seniorů, zda by pana Josefa u sebe neubytovali. Povedlo se a pan Josef již přes rok bydlí v Domově seniorů. Zde mu poskytli zdravotní ošetření a důstojné ubytování. Své dluhy nesplácí, vzhledem k ubytování v domově a výši jeho důchodu. Pan Josef ale stále není spokojený, stále ho to táhne mimo domov. Neuvědomuje si, že díky Domovu seniorů je zaopatřen a má zde veškeré podmínky ke klidnému prožití stáří.

Vybrala jsem tyto dvě kazuistiky, kterými jsem chtěla potvrdit svá tvrzení v předešlém textu. Je zde popsána situace, kdy dojde k zadlužení člověka úvěrem na nákup auta v době, kdy je finančně zabezpečen a neuvědomuje si rizika, která mohou nastat. V tomto případě vážné zdravotní problémy způsobené úrazem a krátký časový odstup před nástupem do starobního důchodu způsobily vážné finanční problémy, které skončily exekucí. V druhé kazuistice je popsána situace, kdy z důvodu úmrtí jednoho z manželů, může dojít ke snížení finančních prostředků. Tím opět nastává komplikovaná situace, jak zvládat běžné výdaje rodiny, pokud se k tomu přidají zdravotní a rodinné problémy.

Celou situaci vyhodnocuji se závěrem, že je velmi důležité si stále vytvářet finanční rezervu pro nahodilé situace. Jak velké finanční vydání, tak i situace, které mohou vzniknout v důsledku zdravotních komplikací, nebo úmrtím jednoho z manželů, vedou k finančním problémům, které mohou přerůst v zadlužení a následně k exekucím. Proto je nutné stále přemýšlet do budoucna a promýšlet nákupy s ohledem na to, co se může stát, nebo jak se může změnit v budoucnu má finanční situace. Jsou skutečnosti, které

nemůžeme ovlivnit ani předvídat, a proto opět je potřeba mít vytvořenou finanční rezervu.

Vzhledem k pracovní vytíženosti sociálních pracovníků nedochází k cílenému finančnímu poradenství a prevenci seniorů před zadlužováním. Informace si předávají nejčastěji klienti zařízení sami mezi sebou, nebo na skupinách, když se stane součástí některého z nich. V tu chvíli jsou nuceni tuto nepříjemnou situaci řešit a pro radu se obrátí na svého sociálního pracovníka, který se jim snaží poskytnout potřebnou pomoc. Nejprve se sociální pracovník seznámí s konkrétním případem a poskytne veškeré možné finanční poradenství, nebo se obrátí na dané sdružení, které poskytne další možnosti k vyřešení a odvrácení dluhu.

ZÁVĚR

Svou prací jsem chtěla upozornit na závažný problém současnosti, a to na zadlužování lidí, kteří následně končí v exekuci. Finanční problémy se týkají spousty lidí, kterým vznikají závazky do budoucnosti, které ne každý dokáže zvládnout. Bohužel společnost nebo stát nechává dlužníky napospas lidem, kteří se obohacují na úkor lidí například v tísní, sociálně vyloučených či seniorů. Stále se domnívám, že exekuce mají vliv na společenský život a ten by neměl být lhostejný ani nám jako spoluobčanům, ani našim politickým zástupcům. Zdá se, že zde převládá jiný zájem než pomoci dlužníkům, jak předejít zadlužení, nebo jak se více nezadlužovat. Navrhuji, že by bylo vhodné přesně danými zákony znemožnit nabízení nevýhodných úvěrů. Dále znemožnění agresivní nabídky úvěrů přes inzerci, média, reklamy. Pro bezpečí dlužníka by měl fungovat registr dlužníků, který by byl povinný pro všechny poskytovatele úvěrů, ke kontrole, zda již žadatel nemá jiný finanční závazek. Stát v čele s politickými zástupci by měl těmto praktikám zamezit a znemožnit jejich fungování na finančním trhu. Ochrání tím peníze občanů České republiky, lidé se nebudou nesmyslně zadlužovat a tím bude kvalitnější finanční prostředí. Dojde k posílení ekonomického růstu státu, neboť bude motivována spotřeba domácností, jako ekonomicky sociálnímu subjektu. Tím může dojít ke zlepšení ekonomiky státu.

V úvodní části své bakalářské práce jsem se nejprve pokusila osvětlit dluhovou problematiku včetně příčin zadlužování, které se dotýkají velké části domácností. Vzhledem k tomu, že za cíl své práce jsem si vybrala skupinu seniorů, uvádím příčiny zadlužení, včetně důsledků, které mohou mít vážný dopad na zdraví a následný život právě skupiny seniorů. Teoretická část práce přibližuje a vysvětluje pojem exekuce včetně historie exekučního řízení, které ovládají soudní exekutoři, kdy je nutné se umět ochránit před jejich praktikami. Ve své práci jsem se pokusila obsáhnout veškeré možnosti jak preventivní, tak i poradenské pomoci nejen seniorům v případě zadlužení, ale i v případě exekucí.

Závěrem své práce jsem realizovala výzkum v Domově seniorů v místě svého bydliště, kdy jsem sbírala skutečné příběhy seniorů z domova. Získanými informacemi jsem si potvrdila teorii a skutečnosti vedoucí k zadlužování. Rozhovor se sociální pracovnící mě utvrdil v tvrzení, že pomoc a ochrana před zadlužováním je nedostačující. V důsledku velké pracovní vytíženosti a nedostatku sociálních

pracovníků není prostor pro finanční vzdělávání a prevenci. Na základě svého výzkumu bych navrhovala posílit stavy sociálních pracovníků v takovýchto zařízeních a umožnit jejich pravidelné proškolení k tématu zadlužování a finanční gramotnosti. Jen tak by bylo možné pomoci zadluženým seniorům a být jim oporou v jejich tíživé situaci.

Z mého pohledu je velmi důležitá prevence, která by měla být prvotně dostupná formou studia finanční gramotnosti na školách. Začít by se mělo již na základních školách. Nutná je dostupnost informací, letáků jak na veřejných místech, tak i na internetu, jak předejít zadlužování. Také je důležité získat informace, jak se ubránit nekalým praktikám všech prodejců, dealerů a finančních zástupců. Při vzdělávání seniorů je velmi důležité respektovat potřeby seniora a uvědomit si, že senioři mají omezené možnosti zvýšit si svůj příjem. Po uhrazení nezbytných výdajů na bydlení, potravin a léků se nedostává financí na splátky. Jsou, ale i tací senioři, kterým to zdraví dovolí a pracují.

V případě, že už dojde k zadlužení, je velmi důležité pomoci těmto lidem, aby se jejich zadlužování neprohlubovalo. Tím si představuji nemožnost vzniku nového dluhu u jiného věřitele. Ohlídání postupů exekutorů, kteří se ne vždy se chovají v souladu se zákonem. Dále bych si představovala nemožnost neúnosného navyšování dlužné částky o příslušenství exekučního řízení, ve kterém jsou obsaženy úroky z prodlení a odměna soudního exekutora. Tyto částky jsou někdy neúnosně vysoké a několikanásobně převyšují vzniklou pohledávku, tedy jistinu exekučního řízení. Omezení bych nastavila a doplnila pomocí vyhlášky 330/2001 Sb. o odměně a náhradách soudního exekutora.

Domnívám se, že spolupráce mezi vymáhajícími, dlužníky, pomáhajícími organizacemi a státem podporované centrální registry, by měla mít pozitivní dopad jak na zadluženého jedince, tak i na oprávněné, kterých by nebylo tolik. Myslím si, že tímto postupem by se dalo předejít postoupení dluhu do exekučního řízení. Tím by se ušetřily výdaje dlužníka a snížil by se i počet nedobytných pohledávek.

Je velmi důležité nebýt lhostejný k problémům zadlužování všeobecně, ale o to více k seniorům a měli bychom se snažit jim jakýmkoliv způsobem pomoci. Každý jednou budeme také seniorem.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

BERGEROVÁ, M. *Řízení neziskových organizací*, Vyšší odborná škola sociálně právní, Praha, 2013. ISBN 978-80-87779-05-7.

BESEDOVÁ, M. *Metodika Vytváření sítí dluhového poradenství*, Úřad vlády ČR – Odbor pro sociální začleňování (Agentura), 2014. ISBN 978-80-7440-091-9.

HROZENSKÁ, M.; DVOŘÁČKOVÁ, D. *Sociální péče o seniory*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-2474-1390.

JANDA, J. *Zajištění na stáří: jak se co nejlépe připravit na podzim života*. Praha: Grada, 2012. Finance pro každého. ISBN 978802474400-1.

JANDA, J. *Jak žít šťastně na dluh*. Praha: Grada, 2013. Finance pro každého. ISBN 978-80-247-4833-7.

JEŽEK, M. *Jak vyvrát na exekuce*. Brno: BizBooks, 2013. ISBN 978-80-265-0070-4.

JÍLEK, J. *Finanční trhy a investování*. Praha: Grada, 2009. Finanční trhy a instituce. ISBN 978-80-247-1653-4.

KREBS, V. a kol., (2005). *Sociální politika*. Praha: ASPI, a. s.

KUTÍNOVÁ, Z. *Náročné životní situace a jejich řešení: metodická příručka*. Praha: Centrum pro studium vysokého školství, 2015. ISBN 978-80-86302-49-2.

MATOUŠEK, O. *Základy sociální práce*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-473-7.

MATOUŠEK, O.; KŘIŠŤAN, A. ed. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7.

PROCHÁZKA, R. *Teorie a praxe poradenské psychologie*. Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4451-3.

SAK, P.; KOLESÁROVÁ, K. *Sociologie stáří a seniorů*. Praha: Grada, 2012. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-3850-5.

SCHELLEOVÁ, I. *Exekuční řízení*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86861-46-5.

VRBKOVÁ, L. *Už nikdy dlužníkem: pro všechny, kteří si půjčili, půjčují a hodlají si půjčit peníze*. 3. vyd. Praha: COFET, 2009. ISBN 978-80-904396-0-3.

Elektronické zdroje

BANKOVNICTVÍ. *Zadlužování českých domácností (2003-2014)* [online]. 11. 10. 2016 [cit. 15. září 2018]. Dostupné na www: <<http://bankovnictvionline.cz/neprehlednete/zadluzovani-ceskych-domacnosti-2003-2014>>.

BÁČOVÁ, P. Exekutorská komora České republiky, *Všechno, co jste chtěli vědět o exekucích* [online]. 21. 10. 2012 [cit. 3. října 2018]. Dostupné na www: <<http://www.ekcr.cz/1/exekutori-radi/830-17-vsechno-co-jste-chteli-vedet-o-exekucich-ale-bali-jste-se-zeptat-1-dil-slučovani-exekuci?w=>>>.

BAJER, P. *Časopis Sociální práce 2/2009* [online]. 2009 [cit. 29. září 2018], 29. 9. 2018. Dostupné z www: <<http://www.socialniproce.cz/soubory/2009-2-130102145920.pdf>>.

BERANOVÁ, Z. Oddlužení – Poradce, *Seniori* [online]. b. m. [cit. 11. listopad 2018]. Dostupné na www: <<http://www.oddluzeni-poradce.cz/SENIORI.html>>.

CECHL, P. Týden.cz, *Člověk v tísní: Exekutoři uplácejí věřitele* [online]. 23. 3. 2017 [cit. 23. září 2018]. Dostupné na www: <https://www.tyden.cz/rubriky/domaci/clovek-v-tisni-exekutori-uplaceji-veritele_422603.html>.

ČSSZ *Tiskové zprávy 2016* [online]. ČSSZ, 25. 11. 2016 [cit. 15. listopadu 2018]. Dostupné na www: <<https://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/media/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2016/>>.

ČTK České noviny. *Zadlužení českých domácností* [online]. 2018 [cit. 11. listopadu 2018]. Dostupné na www: <<https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/zadluzeni-ceskych-domacnosti-v-cervenci-stouplo-na-1-599-bilionu/1657869>>.

DOLEČEK, M. BusinessInfo, Oficiální portál pro podnikání a export, *Základy exekučního řízení* [online]. 26. 10. 2016 [cit. 18. října 2018]. Dostupné na [www: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/zaklady-exekucniho-rizeni-83572.html>](http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/zaklady-exekucniho-rizeni-83572.html).

Exekutorská komora České republiky, *Předpisy upravující exekuční řízení* [online]. 15. 6. 2017 [cit. 19. září 2018]. Dostupné na [www: <http://ekcr.cz/1/predpisy/24-predpisy-upravujici-exekucni-rizeni?w=>](http://ekcr.cz/1/predpisy/24-predpisy-upravujici-exekucni-rizeni?w=>).

Exekutorská komora České republiky, *Vitáme Vás na portálu* [online]. 2009–2018 [cit. 18. září 2018]. Dostupné na [www: <http://ekcr.cz/>](http://ekcr.cz/).

Exekutorská komora České republiky, *Exekutor nemůže být oblíbený* [online]. Lidové noviny 27. 7. 2015 [cit. 20. září 2018]. Dostupné na [www: <https://www.ekcr.cz/1/monitoring-medii/2036-exekutor-nemuze-byt-oblibeny-27-7-2015?w=>](https://www.ekcr.cz/1/monitoring-medii/2036-exekutor-nemuze-byt-oblibeny-27-7-2015?w=>).

INSOLVENČNÍ ZÓNA. *Novela insolvenčního zákona potvrzená prezidentem* [online] 2019 [cit. 30. ledna 2019]. Dostupné na [www: <http://www.insolvencnizona.cz/aktuality/novela-insolvencniho-zakona-potvrzena-prezidentem/>](http://www.insolvencnizona.cz/aktuality/novela-insolvencniho-zakona-potvrzena-prezidentem/>).

KALVODA, H. *Časopis Sociální práce 2/2009* [online]. 2009 [cit. 29. září 2018], 29. 9. 2018. Dostupné z [www: <http://www.socialniprace.cz/soubory/2009-2-130102145920.pdf>](http://www.socialniprace.cz/soubory/2009-2-130102145920.pdf).

KLIMENT, J. Fénix, Sociálně psychiatrické centrum, *Krizová intervence* [online]. 2019 [cit. 16. říjen 2018], 29. 9. 2018. Dostupné z [www: <http://www.fenix-centrum.cz/krizova-intervence>](http://www.fenix-centrum.cz/krizova-intervence).

Konference insolvence 2019, ČTK, *Novela insolvenčního zákona potvrzená prezidentem* [online]. 30. 1. 2019 [cit. 4. února 2019]. Dostupné z [www: <http://www.insolvencnizona.cz/aktuality/novela-insolvencniho-zakona-potvrzena-prezidentem/>](http://www.insolvencnizona.cz/aktuality/novela-insolvencniho-zakona-potvrzena-prezidentem/>).

KOPŘIVOVÁ, J. *Časopis Sociální práce 2/2009* [online]. 2009 [cit. 29. září 2018], 29. 9. 2018. Dostupné z www: <<http://www.socialniprace.cz/soubory/2009-2-130102145920.pdf>>.

MAŠEK, F. Exekutorská komora České republiky, *Většina stížností na exekutory nebývá oprávněná* [online]. 21. 4. 2015 [cit. 20. září 2018]. Dostupné na www: <<https://www.ekcr.cz/1/monitoring-medii/2035-vetsina-stiznosti-na-exekutory-nebyva-opravnenapresto-si-hlidejte-jejich-postup-21-7-2015?w=>>>.

MAŠATOVÁ, K. *Dluhy a finanční problémy* [online]. 2016 [cit. 15. září 2018]. Dostupné na www: <<http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/tiziva-socialni-situace/dluhy-a-financni-problemy.shtml>>.

Ministerstvo financí Česká republika, *Zadlužení a předlužení* [online]. Praha: MFČR, 30. 4. 2014, posl. aktualizace 12. 2. 2018 [cit. 11. listopadu 2018]. Dostupné z www: <<https://www.psfv.cz/cs/rodinne-finance/zadluzeni-a-predluzeni>>.

Ministerstvo spravedlnosti, JUSTICE.CZ. exekuce, *Exekuční příkaz* [online]. 2019 [cit. 25. září 2018]. Dostupné na www: <<https://exekuce.justice.cz/exekucni-prikaz/>>.

Ministerstvo spravedlnosti, JUSTICE.CZ. exekuce, *Základní schéma průběhu exekuce* [online]. 2019 [cit. 25. září 2018]. Dostupné na www: <<https://exekuce.justice.cz/popis-exekucniho-rizeni-a-jeho-institutu/>>.

PALÍŠKOVÁ, M. Jak předejít dluhové pasti? In *Finanční gramotnost jako prevence předlužení občana, Vysoké školy ekonomické v Praze* [CD-ROM]. Praha: Oeconomica, 2010.

PERNES, Z. Magazín plus+, *Na co mají čeští důchodci nárok* [online]. b.m. [cit. 14. října 2018]. Dostupné na www: <http://www.padesatpetplus.cz/cs/site/penize/na-co-mate-narok/na_co_maji_cz_duchodci_narok.htm>.

RAMÍK, D. ČT, *Bezohledný postup jako konkurenční výhoda exekutorů* [online]. 9. 3. 2014 [cit. 23. září 2018]. Dostupné na [www: <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/1044854-bezohledny-postup-jako-konkurencni-vyhoda-exekutoru>](http://www.ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/1044854-bezohledny-postup-jako-konkurencni-vyhoda-exekutoru).

Srov. Historický vývoj exekučního řízení a soudního exekutora v českých zemích a Československu do roku 1963 [online], Kapitola 1 [cit. 6. září 2018]. Dostupné na [www: <http: file:///C:/Users/uzivatel/Downloads/soudni_exekuce_ukazka.pdf>](http://file:///C:/Users/uzivatel/Downloads/soudni_exekuce_ukazka.pdf).

VESELÝ, D. INS Partner, *Co je to exekuční titul* [online]. 2019 [cit. 4. září 2018]. Dostupné na [www: <https://inspartner.cz/temata-2/exekucni-titul/>](https://inspartner.cz/temata-2/exekucni-titul/).

Seznam příloh

Příloha I. Odborná terminologie

Příloha II. Základní schéma průběhu exekuce

Přílohy

I. Odborná terminologie

Ve své práci používám velmi mnoho odborných názvů, která bych ráda v této části mé bakalářské práce definovala a vysvětlila jejich základní pojmosloví. Veškeré pojmy se vztahují k oblasti zadluženosti.

Dluhová past – jedná se o situaci, kdy jednotlivec nebo rodina není schopna dostát svým závazkům vůči věřitelům. Někdy je také nazývána jako dluhová spirála.

Konsolidace – oddlužení a znamená nahrazení více dluhů jedním dluhem a tím tedy více věřitelů jedním věřitelem. Také se jí říká refinancování.

Zadlužení – jedná se o stav, kdy se půjčují peníze, a vzniká dluh u věřitele.

Věřitel – je ten, kdo půjčuje, kterému vzniká pohledávka (právo) na vrácení půjčených peněz.

Exekuce – státem povolený způsob vymáhání dluhů soudním exekutorem.

Oddlužení – osobní bankrot. Jedná se o soudem řízený proces na základě insolvenčního zákona.

Insolvence – jedná se o druh soudního řízení, jehož cílem je způsob vypořádání se s vzniklými dluhy. Jde o pomoc dlužníkům v rámci oddlužení, jak snížit a vypořádat své dluhy, tak zároveň pomoci věřitelům k úhradě části jejich pohledávek.

Konkurz – vše co dlužník vlastní, bude prodáno v držbě.

Předlužení – více dluhů u více věřitelů, které převyšují skutečný majetek dlužníka.⁹⁰

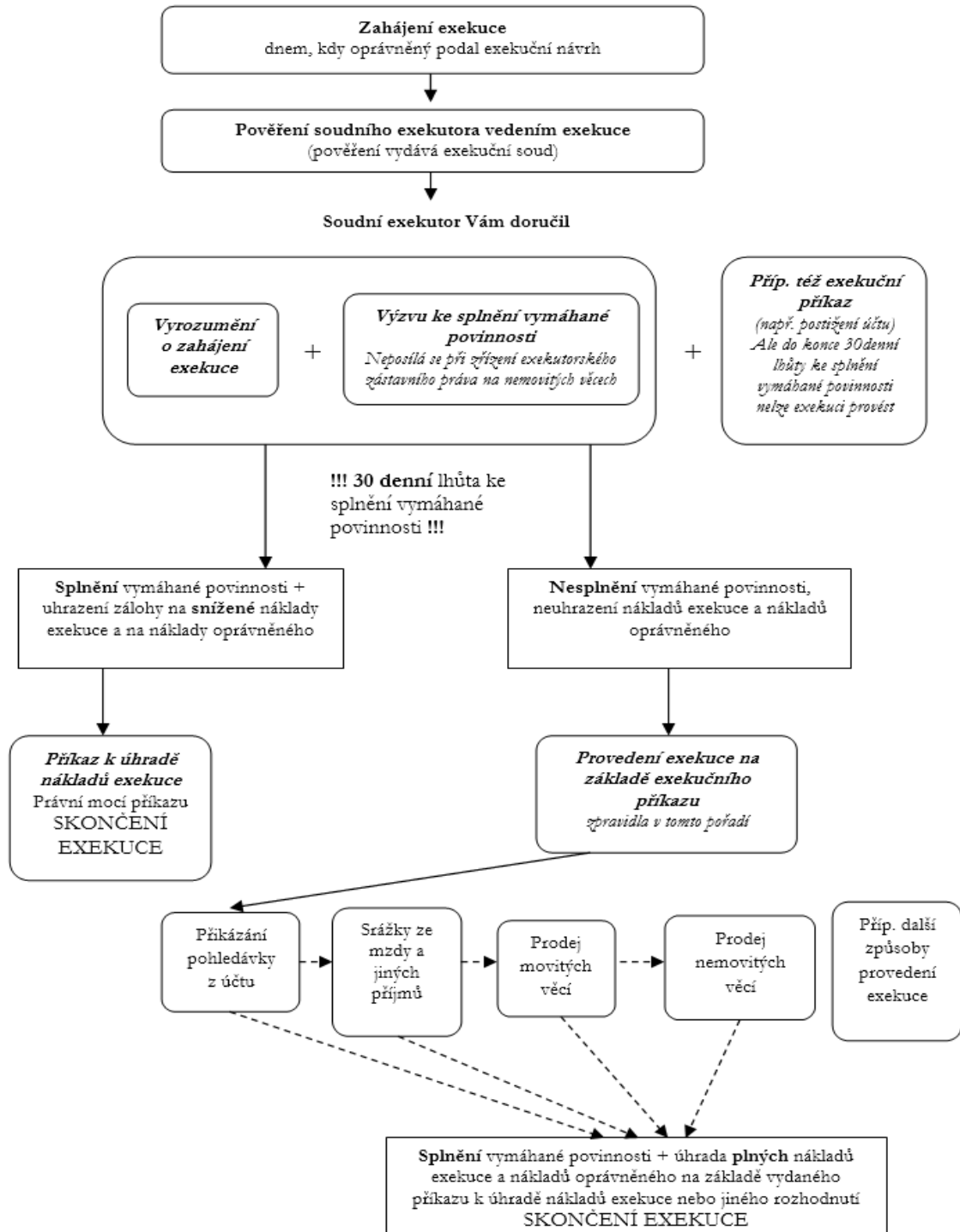
Registr dlužníků – v registru dlužníků lze dohledat závazky jednotlivců vůči institucím. Jedná se o vytvořenou databázi, kdy si banky nebo jiné instituce předávají informace o platební morálce svým klientů. Tato služba je ochranou pro věřitele před rizikovým klientem. Pohledávky jsou zveřejňovány po dobu pěti let.⁹¹

⁹⁰ Srov. Ministerstvo financí Česká republika, *Zadlužení a předlužení* [online]. Praha: MFČR, 30. 4. 2014, posl. aktualizace 12. 2. 2018 [cit. 11. listopadu 2018]. Dostupné z [www: <https://www.psfv.cz/cs/rodinne-finance/zadluzeni-a-predluzeni>](https://www.psfv.cz/cs/rodinne-finance/zadluzeni-a-predluzeni).

⁹¹ Srov. JÍLEK, J. *Finanční trhy a investování*, s. 648.

II. Základní schéma průběhu exekuce

Obr. 1: Schéma průběhu exekucí

Zdroj: [www: <https://exekuce.justice.cz>](https://exekuce.justice.cz)

Abstrakt

NEUWIRTHOVÁ, J. *Problematika zadlužování sociální skupiny seniori*. České Budějovice 2019. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra etiky, psychologie a sociální práce. Vedoucí práce Ing. Jaroslav Šetek, Ph.D.

Klíčová slova: zadluženost, exekuce, soudní exekutoři, sociální práce se zadluženými seniory, dluhové poradenství, oddlužení

Práce se zabývá problematikou zadlužování seniorů, jako jedné ze sociálních skupin, která je v současné době velmi aktuálním tématem. Cílem bakalářské práce je seznámení se způsobem, jak se mohou seniori zadlužit a jakou cestou jim pomoci předejít dluhové pastí.

Bakalářská práce popisuje finanční zadluženost seniorů, která vede do nepříznivé finanční i životní situace. Následkem této situace je vznik exekucí. Práce vysvětluje pojmy jako exekuce, soudní exekutoři a jejich praktiky. Dále shrnuje sociální práci se zadluženými lidmi, prevenci a metody práce se seniory.

Abstract

The problem of Indebtedness of the Social Group of Seniors

Key words: indebtedness, execution, court executors, social work with indebted seniors, debt counselling, debt relief

The thesis deals with the problem of the debts of seniors - the social group that is currently a very actual topic in society. The aim of the bachelor thesis is to state the most typical ways how the seniors can get indebted and how to help them in order to avoid debt traps.

The bachelor thesis describes the financial indebtedness of seniors, that leads to unfavourable financial and life situations. The result of this situation is the execution. The thesis explains terms such as execution, court executors and also their practices. It also summarizes the rules and the steps of the social work with the indebted people as well as the prevention and the methods of work with the seniors.